บทที่ 4
ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

การศึกษาในบทนี้ ผู้ศึกษาจะเสนอผลการวิเคราะห์ให้เห็นความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจังหวัดชลบุรี ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับไสยศาสตร์ทั้ง 38 เรื่อง ที่ได้รวบรวมไว้ในบทที่ 3 ได้สะท้อนให้เห็นความคิด ความเชื่อในด้านไสยศาสตร์

ความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านทั้ง 38 เรื่องนั้นสามารถวิเคราะห์ออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามแนวคิดเรื่องไสยศาสตร์ออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. ความเชื่อในเรื่องผีสางเทวดา หรือเทพเจ้า
2. ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์
3. ความเชื่อในเรื่องวิทยาคม
4. ความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์

ในนิทานพื้นบ้านแต่ละเรื่องนั้นอาจจะมีความเชื่อหลาย ๆ เรื่องที่เกี่ยวพันกันปรากฏอยู่ในนิทาน ดังนี้

1. ความเชื่อในเรื่องผีสางเทวดาหรือเทพเจ้า คือ
   ฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า
   ห้วยไหแตก
   อ่างเก็บน้ำหนองค้อ
   เขาคันทรง
   ประเพณีกองข้าว
   เจ้าพ่อถิน
   หลวงพ่อโต
   นางสิบสอง
   ผีเข้าสิง
   พระคุณแม่
   พญานาค
   ประเพณีวิ่งควาย
   พระพิฆเณศ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ดาวลูกไก่

เป็ดทองคำ

ช่องเขาขาด

ราศีทั้งสาม

มะม่วงกับแตงโม

เต่าอยากบิน

เพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาว

ผีตด

เปรต

2. ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ

เกาะสีชัง

ถ้ำจักรพงษ์

เจ้าพ่อเขาใหญ่

หลวงพ่อโต

เจ้าพ่อสำริด

เจ้าแม่สามมุก

3. ความเชื่อในเรื่องวิทยาคม คือ

ถ้ำจักรพงษ์

หนองมน

ถ้ำนางสิบสอง

บ่อกวางทอง

พระเจ้าอู่ทอง

เพชรตาแมว

ลืมพ่อแม่

ผีเข้าสิง

เสือ

เมืองลับแล

เขาภูบาย

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

4. ความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์ คือ

เขาคันทรง

หลวงพ่อโต

พญาฉัททันต์

ตาหอมหมอนกิ่ว

หรือมีการจำแนกตามตาราง ได้ดังนี้

ตารางที่ 4-1 การจำแนกตามประเด็นความเชื่อด้านไสยศาสตร์

นิทาน	ผีสางเทวดา	สิ่งศักดิ์สิทธิ์	วิทยาคม	โหราศาสตร์
ฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า	√			
พระพิฆเณศ	√			
ราศีทั้งสาม	√			
พญานาค	√			
เพชรตาแมว			√	
ตาหอมหมอนกิ่ว				√
พระคุณแม่	√			
เป็ดทองคำ	√			
พระเจ้าอู่ทอง			√	
ลืมพ่อแม่			√	
พญาฉัททันต์				√
มะม่วงกับแตงโม	√			
เกาะสีชัง		√		
ถ้ำจักรพงษ์		√	√	
เขาคันทรง	√			√
ประเพณีกองข้าว	√			
หนองมน			√	
ประเพณีวิ่งควาย	√			

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

นิทาน	ผีสางเทวดา	สิ่งศักดิ์สิทธิ์	วิทยาคม	โหราศาสตร์
บ่อกวางทอง			√	
เจ้าพ่อเขาใหญ่		√		
เจ้าพ่อถิน	√			
หลวงพ่อโต	√	√		√
เจ้าพ่อสำริด		√		
นางสิบสอง	√			
เสือ			√	
ช่องเขาขาด	√			
ถ้ำนางสิบสอง			√	
เมืองลับแล			√	
เขาภูบาย			√	
เจ้าแม่สามมุก		√		
ดาวลูกไก่	√			
เต่าอยากบิน	√			
เพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาว	√			
ห้วยไหแตก	√			
ผีเข้าสิง	√		√	
เปรต	√			
อ่างเก็บน้ำหนองค้อ	√			
ผีตด	√			

1. ความเชื่อในเรื่องผีสางเทวดา หรือเทพเจ้า ความเชื่อเรื่องนี้คาบเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องเทวดา เทพเจ้าต่าง ๆ คือ ผีบางอย่างคนไทยนับถือเหมือนดังเทวดา จึงมีคำว่า "ผีสางเทวดา" กล่าวคือ มีความเชื่อถือสิ่งที่ปกติมองไม่เห็นตัว แต่ถือหรือเข้าใจว่ามีฤทธิ์มีอำนาจอยู่เหนือคน อาจบันดาลให้ดีหรือร้าย หรือให้คุณให้โทษแก่คนได้ (เสฐียรโกเศศ, 2516, หน้า 162) ในนิทานพื้นบ้านกล่าวถึงความเชื่อในเรื่องนี้โดยแยกออกเป็นความเชื่อ 2 เรื่อง คือ

1.1 ความเชื่อในเรื่องผี ผีหรือวิญญาณของคนที่ตายไปแล้วยังไม่ไปเกิดใหม่ถือเป็นสิ่งลึกลับที่มองไม่เห็นตัว แต่เราถือหรือเข้าใจเอาว่ามีฤทธิ์และมีอำนาจอยู่เหนือคน อาจให้ดีหรือให้ร้าย

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

คือให้คุณและให้โทษแก่เราได้ โดยอาจแบ่งได้เป็นสองพวกใหญ่ ๆ คือผีดีและผีร้าย (วิเชียร เกษประทุม, ม.ป.ป, หน้า 27) ดังปรากฏความเชื่อในนิทานพื้นบ้าน ดังนี้

นิทานเรื่อง ผีตด กล่าวถึง คนในสมัยก่อนชอบเล่าเรื่องผีกันและตอนเล่าก็มักจะนั่งกระดานแผ่นเดียวเพราะกลัวผีล้วงก้น ขณะเล่ามีเสียงตดดังขึ้นตาก็ถามว่าใครตด ทุกคนที่นั่งฟังอยู่บอกว่าไม่ได้ตด และแล้วก็มีเสียงตังมาจากใต้ถุนบ้านว่า ผีก็ไม่ได้ตด เท่านั้นเองวงนิทานก็แตก

นิทานเรื่องผีนั้นแม้ว่าจะมีความสยองขวัญน่ากลัวซ่อนอยู่ในเนื้อเรื่อง แต่ในความน่ากลัวนั้นจะมีความสนุกแอบแฝงอยู่ด้วย ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับวิธีการเล่าเรื่องของผู้เล่าและอารมณ์ร่วมของผู้ฟังด้วย เรื่องราวของภูตผีปีศาจนั้น ทุกท้องถิ่นทุกชุมชนจะมีเรื่องเล่าประเภทนี้อยู่คู่ชุมชนเสมอ สิ่งนี้บ่งบอกได้ว่าภูตผีปีศาจนั้นมีความเป็นสากลที่ทุกท้องถิ่นแสดงออกตรงกัน จะเห็นได้จากนิทานเรื่องผีต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดข้ามวัฒนธรรมในรูปแบบของเรื่องเล่าหรือนิทานมากมายไม่ว่าจะเป็นของท้องถิ่นใดจะมีรูปแบบใกล้เคียงกันคือมีความน่ากลัวซ่อนอยู่ในเนื้อเรื่อง ความเป็นสากลของนิทานเรื่องผีนี้ทำให้วิเคราะห์สังคมมนุษย์ได้หลายแง่มุม เพราะทั้งที่สังคมที่มีภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันแต่การแสดงออกเรื่องผีจะคล้ายคลึงกัน

จากนิทานเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นว่า คนในสมัยก่อนมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับผีมากมายและคงจะเล่าเกี่ยวกับผีที่มาหลอกหลอนด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งผู้ฟังได้ฟังแล้วก็เกิดอาการกลัว แต่ก็ยังชอบฟังกันแสดงว่าเรื่องผีเป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่ให้ความสนใจกันมากเพราะเป็นเรื่องที่ลึกลับอยู่เหนือการพิสูจน์ใด ๆ และการที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับผีอยู่มากมายก็เหมือนกับเป็นการปลูกฝังให้เกิดความเชื่อว่าในโลกนี้มีผี เช่น

“เชื่อว่าผีมีจริง เพราะได้ยินมาตั้งแต่เด็ก ๆ พ่อแม่ก็เล่าให้ฟังแต่ตัวเองก็ไม่เคยเห็นสักที” (จันทิรา เต่าสา, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2553)

“เชื่อว่าผีมีจริง เพราะพ่อแม่ปู่ย่าตายายเล่าให้ฟัง และตัวเองก็คิดว่าเคยเจอผีนะ” (พงศ์สิริ ประเสริฐลาภ, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2553)

นิทานเรื่อง ห้วยไหแตก กล่าวถึง ชายคนหนึ่งชื่อนายพรานมีอาชีพต้มเหล้าขาย โดยหาบไปขายยังที่ต่าง ๆ เป็นประจำ วันหนึ่งเขาหาบไปขายที่ห้วยเทวี ขณะที่เขากำลังข้ามสะพานอยู่นั้นก็ถูกผีหลอก ด้วยความตกใจจึงสลัดของที่อยู่บนบ่าทำให้เหล้าตกลงไปในห้วย ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาชาวบ้านจึงเรียกห้วยแห่งนี้ว่า ห้วยไหแตก

จากนิทานเรื่องนี้ มีผีที่เที่ยวออกมาหลอกผู้คนที่ผ่านไปมาบริเวณนั้นแสดงให้เห็นความเชื่อของคนไทยซึ่งเชื่อว่าเมื่อคนบางคนตายไปยังไม่ไปเกิดใหม่ อาจเป็นเพราะตายอย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัวหรือยังมีความห่วงใยในญาติพี่น้องหรือสมบัติอยู่ วิญญาณจึงเที่ยวหลอกหลอนคน ผีที่เล่ากันว่ามาหลอกหลอนมาก ได้แก่ ผีตายโหง คือผีคนตายเนื่องจากอุบัติเหตุหรือถูกฆาตกรรม เนื่องจากการ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ตายจากอุบัติเหตุหรือถูกฆ่าเป็นการตายอย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัว วิญญาณจึงมักเที่ยวหลอกหลอนสิ่งสู่ในร่างคนหรือสิงอยู่ตามสถานที่ที่ตาย

มีความเชื่อว่าผีตายโหงเป็นผีที่จิตตก เนื่องจากจิตสุดท้ายก่อนตายอารมณ์ยังติดอยู่กับความหวาดกลัว ความตกใจ ความอาฆาตแค้น ความอาลัยอาวรณ์ ตายทั้งที่ยังทำใจไม่ได้ วิญญาณจึงติดอยู่ในบ่วงแห่งอารมณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น ไม่สงบสุข เป็นวิญญาณที่ทรมานไม่ยอมรับสภาพปัจจุบันของตนเองจึงยังคงเที่ยวปรากฏกายให้คนได้พบเห็น ยิ่งถ้าเป็นผีตายโหงที่ตายขณะยังมีความอาฆาตแค้นพยาบาทจะมีความดุร้ายเป็นพิเศษ ผีตายโหงที่มักสิงสถิตอยู่กับที่ที่ตัวเองตาย เมื่อมีคนมาตายแทนจึงจะไปผุดไปเกิดได้

นิทานเรื่อง ช่องเขาขาด กล่าวถึง หนุ่มสาวชาวเกาะคู่หนึ่งมีความรักใคร่กันอย่างแน่นแฟ้น ต่อมาชายหนุ่มถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร ก่อนไปชายหนุ่มได้สั่งเสียคนรักว่าระหว่างที่เขาไปเป็นทหารนั้นถึงคราวใดที่เดือนหงายหากคิดถึงเขาให้มานั่งที่ชายหาดชมแสงจันทร์ทบทวนความรักความหลังที่มีต่อกัน ต่อมาชายหนุ่มไปมีหญิงอื่นไม่ยอมกลับมาหาแม้หญิงสาวจะอ้อนวอนอย่างไรชายหนุ่มก็ไม่เห็นใจ ทำให้หญิงสาวอยู่กับความทุกข์ระทมจนตรอมใจตาย ด้วยเหตุนี้ทุกคืนเดือนหงายชาวเกาะมักจะได้ยินเสียงร้องไห้คร่ำครวญของหญิงสาวจากหน้าผาช่องเขาขาด มันเป็นเสียงร้องไห้ของวิญญาณที่เต็มไปด้วยความผิดหวังเสียใจ ชาวบ้านจึงเรียกหน้าผาแห่งนี้ว่า ผานางไห้

ช่องเขาขาดหรือช่องอิศริยาภรณ์ มีลักษณะเป็นช่องเขาขาดออกจากกัน อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะสีชัง ชาวบ้านบนเกาะนิยมเรียกกันว่า หลังเกาะ ในอดีตเคยเป็นที่ตั้งพลับพลาที่ประทับชมทิวทัศน์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งสามารถมองเห็นได้ทั้งเกาะ หน้าผา และทะเล ซึ่งทรงใช้เป็นหอดูดาวด้วย

จากนิทานเรื่องนี้เกิดจากความเชื่อที่ว่า ดวงวิญญาณของหญิงสาวนั้นยังมีความห่วงหาอาทรในตัวคนรัก หรือมีความคับแค้นใจที่ถูกชายคนรักทอดทิ้งไปมีหญิงใหม่จึงยังไม่ยอมจากโลกนี้ไปไหน และยังมีการกล่าวถึงคนที่ตายไปแล้วว่า ร่างกายที่ตายแล้ววิญญาณอาจจะยังวนเวียนอยู่กับญาติพี่น้อง คนรัก เนื่องจากความผูกพันของผู้ตายยังคงอยู่ ซึ่งหลายคนอาจมองไม่เห็นแต่ผู้ตายต้องการให้รับรู้ว่าเขามาหา จึงสัมผัสได้จากกลิ่น เสียง หรืออื่น ๆ และจากเรื่องนี้ผีของหญิงสาวไม่ได้ออกมาหลอกหลอนให้ผู้คนกลัวแต่อย่างใดเพียงแต่ส่งเสียงร้องไห้ให้ผู้คนบริเวณนั้นได้ยิน

ในปัจจุบันความเชื่อในเรื่องความผูกพันของวิญญาณกับสถานที่ตายคนก็ยังมีความเชื่อกันอยู่ เช่น

“ตรงบริเวณไหนที่มีคนตายหรือเกิดอุบัติเหตุมักจะมีคนตายกันเป็นประจำ เพราะเกิดจากวิญญาณของคนที่ตายก่อนหน้านั้นยังไปผุดไปเกิดไม่ได้ต้องหาตัวตายตัวแทนก่อน” (จิรวรรณ ศิริรัตนา, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2553)

และจากนิทานเรื่องห้วยไหแตกและช่องเขาขาดนี้ยังเป็นการอธิบายถึงสาเหตุที่ตั้งชื่อสถานที่แห่งนี้ว่า ผานางไห้ และห้วยไหแตก

นิทานเรื่อง ผีเข้าสิง กล่าวถึง มียายอยู่คนหนึ่งได้ล้มป่วยลง ลูกหลานก็ไม่รู้ว่าป่วยเป็นอะไรในสมัยก่อนหมอรักษาโรคไม่ค่อยจะมีมากนัก ใครเจ็บไข้ได้ป่วยก็ต้องไปตามหมอผีให้มาดู ปรากฏว่ายายโดนผีเข้า หมอผีจึงได้ทำการไล่ผีโดยการใช้หางกระเบนตีจนผียอมออกจากร่างยาย

นิทานเรื่องนี้เกิดจากความเชื่อที่ว่าอาการป่วยเกิดจากการถูกผีกระทำซึ่งเป็นผีที่มีนิสัยชั่วช้าสารเลว มีจิตเป็นอันธพาลตั้งแต่เมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ เที่ยวเกะกะเกเรอยู่ร่ำไปเที่ยวสิงคนโน้นเข้าคนนี้เพื่อที่จะกินเครื่องเซ่น เที่ยวรังแกมนุษย์ให้ได้รับความเดือดร้อนเสียเงินเสียทองเจ็บไข้ได้ป่วยกันอยู่เรื่อย และการที่จะแก้ไขหรือรักษาสุขภาพของคนที่ป่วยจากการกระทำของอำนาจของผีนั้น ก็ด้วยวิธีการเซ่นบูชาให้ผีพอใจ แล้วบันดาลให้หายจากความเจ็บป่วยนั้น

ในปัจจุบันนี้ความเชื่อในเรื่องที่ผีสามารถเข้าสิงคนได้ก็ยังมีคนที่มีความเชื่ออยู่มาก เช่น

“น้องชายเคยเล่าให้ฟังว่าเคยเจอคนถูกผีเข้าสิง และคนที่เขามีคาถาสามารถใช้คาถาที่เขามีอยู่ไล่ผีได้ และคิดว่าคาถานี้คนใช้ต้องเป็นคนดีมีศีลถึงจะใช้ได้ผล คนในครอบครัวก็เคยเจอคนถูกผีเข้าสิง อาการก็คือคนที่ถูกผีเข้าเป็นคนแก่แต่สามารถเปลี่ยนเป็นเสียงเด็กและเสียงคนอื่นได้และอาการพฤติกรรมก็ผิดปกติไปจากที่เคยเป็น” (อนุวัตร สีม่วง, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2553)

“เคยเห็นคนถูกผีเข้าสิงที่เป็นผู้หญิง เขาจะพูดออกมาเป็นเสียงผู้ชาย ต้องพาเขาไปหาหมอที่มีคาถาสามารถไล่ผีได้ เขาจะมีอาการอยู่อย่างนั้นประมาณสิบนาทีได้ พอผีออกเขาก็จำอะไรไม่ได้ ต้องเล่าให้ฟัง (สมปอง รอดคว้าม, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2553)

“สมัยเป็นเด็กพ่อเขาเป็นคนมีวิชาสามารถไล่ผีได้ ก็จะมีคนมาหาขอความช่วยเหลืออยู่เป็นประจำ แล้วคนที่ถูกผีเข้าก็จะมีอาการต่าง ๆ พูดจาแปลก ๆ บ้างเป็นผู้ชายแต่เสียงเป็นผู้หญิงหรือบางคนมีทำเสียงเป็นเด็กบ้าง มีหลายแบบ (บรรจง ประเสริฐลาภ, สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2553)

เจ้าพ่อถิน กล่าวถึง การเชิญวิญญาณของเจ้าพ่อถินมาเข้าทรงซึ่งชาวบ้านให้ความนับถือและมาบนบานกันมาก และสิ่งที่นำมาบนนั้นเชื่อกันว่าต้องบนด้วยกัญชาจึงจะประสบความสำเร็จ เพราะเชื่อว่าแต่เดิมเจ้าพ่อถินเคยเป็นนักเลงมาก่อน

จากนิทานดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเมื่อชาวบ้านมีความเดือดร้อน หรือความทุกข์ต่าง ๆ ไม่สามารถขจัดไปได้คนก็มักจะหันไปพึ่งพาไสยศาสตร์ เห็นได้จากการที่มีเจ้าพ่อเจ้าแม่ และการทรงเจ้าตามที่ต่าง ๆ ซึ่งผู้ที่เดือดร้อนก็จะถามสิ่งที่ต้องการทราบผ่านทางร่างคนทรง บางครั้งก็จะมีการบนด้วย ถ้าสมความปรารถนาก็จะต้องมีการมาแก้บน การเชิญดวงวิญญาณมาสิงในร่างของมนุษย์ในนิทานนี้ถ้าจะว่าไปแล้วก็จะเหมือนกับลักษณะคนที่ถูกผีเข้าสิงนั่นเอง แต่จะมีความพิเศษก็เพื่อจะ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ใช้ประโยชน์จากดวงวิญญาณ โดยการให้บอกความจริงในเรื่องที่ต้องการทราบ และผู้ที่จะถูกวิญญาณสิงก็ทำหน้าที่เป็นคนทรงนั่นเอง

วิญญาณที่เชิญมาประทับทรงนั้น บางครั้งเมื่อสมัยยังมีชีวิตอยู่อาจเป็นแค่คนธรรมดาเท่านั้น แต่เมื่อตายไปแล้วมีการเชิญดวงวิญญาณมาประทับในร่างทรงและสามารถล่วงรู้เหตุการณ์ล่วงหน้าหรือช่วยปัดเป่าทุกข์ร้อนให้ชาวบ้านได้ ชาวบ้านจึงต่างให้การยอมรับนับถือและยกย่องให้เป็นเจ้าพ่อเจ้าแม่ ซึ่งเจ้าพ่อและเจ้าแม่นั้นก็มีอยู่หลายระดับขึ้นอยู่กับความสามารถและความศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อวิญญาณนั้น บางครั้งถึงกับยกย่องให้มีความศักดิ์สิทธิ์ระดับเดียวกับเทพเจ้าก็มี แม้ว่าจะเป็นเพียงผีธรรมดา

นิทานเรื่อง อ่างเก็บน้ำหนองค้อ กล่าวถึง ตายายคู่หนึ่งชวนกันไปดูหนัง ทางที่ทั้งสองไปนั้นจะต้องเดินผ่านป่าช้าและระหว่างที่เดินผ่านป่าช้าก็ได้ยินเสียงเด็กร้อง แต่ทั้งคู่ก็ไม่ได้สนใจอะไร พอเดินไปสักพักก็เห็นแสงไฟบริเวณกอไผ่ ยายจึงชวนตาไปดูและก็ได้เห็นผีกระสือ ทั้งสองจึงวิ่งกลับบ้านและจับไข้อยู่หลายวัน และยังมีเรื่องเล่ากันอีกว่าบริเวณแถบนี้เคยมีคนถูกรถไฟทับตาย ทำให้ชาวบ้านไม่กล้าที่จะออกไปไหนมาไหนในเวลากลางคืน ต่อมาบริเวณแถบนี้ถูกเวนคืนเพื่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ความกลัวเรื่องผีจึงค่อย ๆ จางหายไป

จากนิทานเรื่องนี้มีความเชื่อในเรื่องผีกระสือด้วย ซึ่งความเชื่อในเรื่องนี้มีอยู่ด้วยกันทุกภาคของประเทศไทย ผีกระสือไม่ใช่วิญญาณของคนที่ตายไปแล้ว หากเป็นผีที่เกิดจากคนที่มีชีวิตอยู่แต่แยกจิตวิญญาณออกไปเป็นผีกระสืออีกส่วนหนึ่ง ผีกระสือจะมีแต่เฉพาะเพศหญิง ในตอนกลางวันก็คือผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่งแต่พอตอนกลางคืนจะถอดหัวกับไส้ออกหากิน ผีกระสือมีแสงในตัวเอง เมื่อมองไกล ๆ จะมองเห็นเหมือนดวงไฟสีเขียวลอยไปลอยมา (อุทยานการเรียนรู้, 2550, หน้า 12) เชื่อกันว่าผีกระสือชอบกินเนื้อสด ๆ และของสกปรก เช่น อุจจาระ และชอบกินรกเด็ก ในสมัยก่อนถ้าผู้หญิงบ้านไหนจะคลอดลูกคนในบ้านจะต้องเอาหนามสะหรือสุมไว้รอบ ๆ บ้าน ผีกระสือกลัวหนามเกี่ยวไส้จึงไม่กล้าเข้าไปขโมยกินรกเด็กในบ้านนั้น

เมื่อผีกระสือกินอิ่มมักจะเช็ดปากกับผ้าที่ชาวบ้านตากทิ้งไว้นอกชาน ทำให้ผ้ามีรอยเลอะเทอะ เชื่อกันว่าถ้าเอาผ้าผืนนั้นไปต้มผีกระสือตนนั้นจะปวดแสบปวดร้อนที่ปากจนทนไม่ไหวต้องมาขอผ้าผืนนั้นไป ทำให้รู้ว่าใครเป็นผีกระสือ และวิญญาณที่เข้ามาสิงร่างผู้หญิงเชื่อว่าเป็นมรดกตกทอดของวิญญาณลึกลับจึงต้องสืบต่อกันมา หากไม่มีลูกผู้หญิงสืบทอดทายาทเป็นผีกระสือก็จะตายไม่ได้ ซึ่งถือว่าเป็นวิบากกรรมอย่างหนึ่งซึ่งจะต้องมีผู้สืบทอดต่อ ๆ กันไปจนกว่าวิบากกรรมจะหมดสิ้น

ในปัจจุบันนี้ความเชื่อเรื่องผีกระสือก็ยังมีคนที่มีความเชื่อว่าผีกระสือมีอยู่จริง แต่รูปลักษณ์ความเป็นผีกระสือของแต่ละคนนั้นอาจแตกต่างกันไป เช่น

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

“สมัยก่อนผีกระสือมีจริง สมัยยายเป็นเด็กเคยเห็นแถวบ้านมันเป็นป่ารกไม่ค่อยมีบ้านคน ลักษณะมันไม่เหมือนกับในหนัง คือมันจะเป็นเหมือนดวงไฟที่มีไฟลุกวาบ ๆ ลอยไปลอยมา ถ้าวันไหนมีฝนตกตอนเย็นก็เดาได้ทันทีเลยว่าคืนนี้จะมีผีกระสือออกมาให้เห็น ชาวบ้านหลายคนแถวนั้นก็จะช่วยกันไล่ พอไล่ไปใกล้ ๆจะถึงมันก็ดับไฟมองไม่เห็นตัว สักพักมันก็มีแสงวาบ ๆ ไปโผล่อีกที่หนึ่ง ดวงไฟที่เห็นบางทีก็ก้อนเล็กบางทีก็ก้อนใหญ่ บางทีมันก็มีหลาย ๆ ก้อน แต่เดี๋ยวนี้ไม่เห็นแล้ว อาจจะเป็นเพราะบ้านเมืองมันเจริญขึ้นไม่รกเป็นป่าเหมือนเมื่อก่อน (บรรจง ประเสริฐลาภ, สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2553)

“เชื่อว่าผีกระสือมีจริงแต่ถอดหัวไม่ได้เหมือนในหนัง คิดว่าเป็นคนที่ชอบกินของดิบ ๆ และสกปรกมาก ๆ” (หัทยา ชื่นป้อม, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2553)

“เชื่อว่าผีกระสือมีจริงไม่เช่นนั้นผู้ใหญ่เขาจะพูดมาได้ยังไงว่ามีผีกระสือ แต่ก็ไม่เคยเห็นของจริงว่ามีรูปร่างเป็นอย่างไรเคยเห็นแต่ในหนังในหนังสือ” (พัชราภรณ์ วรรณสุทธิ์, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2553)

นิทานเรื่อง ประเพณีกองข้าว กล่าวถึง เมื่อถึงช่วงหลังเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี ชาวบ้านจะนัดกันนำข้าวปลาอาหารมากองรวมกันแล้วเชิญภูตผีทั้งหลายมากินปีละครั้ง โดยมีความเชื่อว่าผีจะไม่ทำอันตรายตนเอง และครอบครัวหรือทรัพย์สินของตนเอง แต่หากไม่จัดประเพณีนี้ขึ้น เชื่อกันว่าเรื่องเลวร้ายจะเกิดขึ้นต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนในสังคม หลังพิธีเช่นไหว้ข้าวบ้านจะล้อมวงรับประทานอาหารร่วมกัน เมื่อสมควรแก่เวลาก็แยกย้ายกันกลับบ้าน และทุกคนจะไม่นำอาหารที่เหลือกลับบ้าน จะทิ้งไว้เพื่อเป็นทานแก่สัตว์ต่อไป

การที่ชาวบ้านนำข้าวปลาอาหารมาแล้วเชิญภูตผีทั้งหลายมากินนั้น เพราะเชื่อว่าผีเหล่านั้นเป็นผีไร้ญาติหรือผีเร่ร่อน คือผีที่ไม่มีใครทำบุญส่งข้าวปลาอาหารไปให้ จึงทำให้บางครั้งผีเหล่านี้สำแดงอิทธิฤทธิ์ด้วยการออกมาอาละวาดหรือบันดาลให้เกิดความเดือดร้อนขึ้นในชุมชน โดยมีความเชื่อว่าหากผีเหล่านี้ได้รับข้าวปลาอาหารและส่วนบุญส่วนกุศลนี้แล้วจะไม่มารังควานคนในชุมชนให้ได้รับความเดือดร้อนพร้อมกับอวยพรให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุขอย่าได้มีอาเพทเหตุร้าย

นิทานเรื่อง ประเพณีวิ่งควาย กล่าวถึง ประเพณีนี้เกิดจากความสำนึกในบุญคุณของวัวควายที่ทำงานหนักให้กับคนมาตลอดทั้งปี ในวันนี้จึงมีการหยุดใช้แรงงานวัวควาย นำวัวควายไปพักผ่อน และมีความเชื่อกันว่าถ้าปีใดไม่มีการวิ่งวัววิ่งควาย ปีนั้นวัวควายจะเกิดโรคระบาดตาย ผิดปกติถือเป็นการลงโทษของวิญญาณบรรพบุรุษ

คนสมัยก่อนเชื่อว่าโรคร้าย โรคระบาดที่เกิดขึ้นกับสัตว์และคนอย่างเช่น โรคห่า หรืออหิวาตกโรค หรือฝีดาษและวัณโรคนั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากภูตผีปีศาจ รวมไปถึงความแห้งแล้ง ข้าว

ยากหมากแพง โจรผู้ร้าย การทะเลาะเบาะแว้งของคนในหมู่บ้านด้วยกันเองเหล่านี้ คนโบราณเชื่อว่าส่วนหนึ่งเกิดจากอาถรรพ์ของภูตผีปีศาจ แม้กระทั่งมนต์ดำ ที่พ่อมดหมอผีบางจำพวกนิยมเล่นและใช้ทำร้ายบ้านเมือง

ประเพณีวิ่งควายนี้มีมาเมื่อประมาณ 100 ปีเศษ ที่วัดใหญ่อินทราราม อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี และยังได้มีการนำเอาวัวและม้าเข้ามาร่วมแข่งด้วย พระไพโรจน์ภัทรธาดา อดีตเจ้าอาวาสวัดใหญ่อินทรารามได้จารึกคำกลอนเกี่ยวกับประเพณีวิ่งควายไว้ที่ประตูทางเข้าวัดใหญ่ จารึกไว้ใกล้รูปปั้นสัตว์ 4 ตัว คือ ควาย 2 ตัว ม้า 1 ตัว และวัว 1 ตัว โคลงกลอนกล่าวถึงประเพณีการวิ่งควายซึ่งมีม้าและวัวเข้าร่วมแข่งขันด้วย พร้อมทั้งการปั้นรูปสัตว์เพื่อรำลึกถึงประเพณีวิ่งควายที่มีมาแต่ครั้งโบราณซึ่งต่อไปในอนาคตอาจสาบสูญไปได้

ประเพณีวิ่งควายมีจุดประสงค์เพื่อความสนุกสนานบันเทิงของคนในชุมชน เป็นประเพณีการละเล่นประเภทการแข่งขัน นอกจากนี้ยังเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางไสยศาสตร์ คือเกิดจากความเชื่อที่ว่าควายของผู้ใดก็ตามที่เจ็บป่วย เจ้าของควายจะนำควายไปบนต่อเทพารักษ์เพื่อให้ควายหายเจ็บป่วย เมื่อควายหายเจ็บแล้วเจ้าของก็จะนำควายมาวิ่งแก้บน ในปีต่อมาเจ้าของควายก็จะนำควายออกมาวิ่งเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ควายของตนเจ็บป่วย

จากนิทานเรื่องประเพณีกองข้าวและประเพณีวิ่งควายนี้เกิดจากความเชื่อที่ว่ามนุษย์มีวิญญาณ และในอดีตนั้นชีวิตมนุษย์มีวิถีชีวิตผูกพันเชื่อมโยงกับธรรมชาติในทุกขั้นตอนของการดำเนินชีวิต ผู้คนมีความเชื่อและวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องจิตวิญญาณ ว่าเป็นอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นพลังที่สามารถดลบันดาลเหตุการณ์ดีร้ายต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นได้ และวิญญาณนี้สามารถอำนวยประโยชน์หรือให้โทษได้ ซึ่งวิญญาณหรือที่เราเรียกว่าผีนี้คือสิ่งลึกลับซึ่งมีสภาพอยู่เบื้องหลังชีวิตมนุษย์ โดยปกติเชื่อกันว่าผีมีอำนาจอยู่เหนือมนุษย์ที่ต่างก็ให้ความเคารพนับถือและกลัวเกรง ผีนั้นมีทั้งผีดีและผีร้าย ถ้าใครไม่นับถือหรือลบหลู่จะทำให้มีอันเป็นไปต่าง ๆนานา จึงต้องมีการเซ่นสรวงเพื่อให้ผีพอใจ และการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษนั้นถือเป็นการระลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษซึ่งเชื่อกันว่าพิธีกรรมนี้สามารถทำให้ลูกหลานได้แสดงความกตัญญูและแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว และยังมีความเชื่ออีกว่าผีบรรพบุรุษจะคอยปกป้องลูกหลาน จึงต้องมีการเซ่นไหว้กันเป็นประจำ

ปัจจุบันประเพณีกองข้าวและประเพณีวิ่งควายยังคงมีจัดเป็นประจำทุกปี ทั้งเพื่อเป็นประเพณี พิธีกรรมในระดับชุมชน และเพื่อความสนุกสนานรื่นเริงในเทศกาลนี้ แต่ความเชื่อในเรื่องของการเซ่นไหว้ผีเร่รอนและผีบรรพบุรุษนั้นอาจจะแปรเปลี่ยนไป เช่น

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

“ไม่คิดว่าจะมีวิญญาณมารับของที่นำมาเซ่นไหว้ คิดว่างานทั้งสองอย่างจัดให้เป็นงานรื่นเริงหรือจัดให้เป็นงานประเพณีประจำชุมชนมากกว่า” (สุนทร พรมเต็ม, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2553)

“คิดว่างานกองข้าว และงานวิ่งควายเป็นการจัดขึ้นมาเพื่อสร้างเป็นประเพณีเพื่อความสนุกสนานมากกว่าจะเป็นเรื่องของการเซ่นไหว้ผีต่าง ๆ” (ไพโรจน์ พนมรัศมี, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2553)

จากการสัมภาษณ์คนส่วนใหญ่จะไม่เชื่อว่าประเพณีทั้งสองนี้เป็นการจัดเพื่อเซ่นไหว้ผีเร่ร่อนและผีบรรพบุรุษ แต่จะมีความเชื่อในเรื่องการเซ่นไหว้นี้ยังคงดำรงอยู่ในสังคมแต่จะมีการไปกระทำในกิจกรรมอื่น ๆ หรือบางคนบอกว่าไม่เชื่อเรื่องการเซ่นไหว้ผีแต่ก็ยังปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เช่น

“ไม่เชื่อว่าผีจะมารับของเซ่นไหว้ได้ แต่ก็ไม่ลบหลู่และก็เคยเอาอาหารใส่กระทงไปไหว้ตามทางสามแพร่งหรือหน้าร้านขายของซึ่งก็จะทำบ่อย เพราะเขาว่าทำแล้วดีก็ทำตาม” (ณัฐกาญจน์ พรรณ เข่งสกุล, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2553)

“เชื่อว่าถ้าเราไหว้สัมภเวสี ผีเร่ร่อนทั้งหลายแล้วผีจะไม่มารบกวนเรา แล้วเขาจะช่วยให้งานหรือธุรกิจที่เราทำอยู่เจริญรุ่งเรือง สำหรับการไหว้ผีบรรพบุรุษเชื่อว่าท่านก็จะได้รับเคยเห็นพ่อแม่ปู่ย่าตายายที่บ้านไหว้ก็ทำตามกันมา และเหมือนกับเราได้ทดแทนบุญคุณท่านด้วย” (เดชาธร เตียววณิชกุล, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2553)

กล่าวถึงวิญญาณบรรพบุรุษ อันได้แก่วิญญาณของปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ซึ่งตายไปแล้ว คนไทยเชื้อสายจีนส่วนมากเชื่อว่ายังเป็นสัมภเวสีแสวงหาที่เกิด เที่ยวไป ๆ มา ๆ ยังบ้านเรือนของลูกหลาน และยังคงดูแลความทุกข์สุขคุ้มครองบ้านเรือนเพื่อให้ลูกหลานได้รับความผาสุข ช่วยให้ดำรงวงศ์สกุลสืบทอดต่อไป จึงมีการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ และการกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษของตน ความเชื่อเช่นนี้จะเห็นได้จากการที่มีผู้คนจัดพิธีกรรมเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษให้เห็นบ่อยครั้งในแต่ละปี โดยเฉพาะในช่วงตรุษจีน สารทจีน เช็งเม้ง วันครบรอบวันตายของบรรพบุรุษ วันไหว้ต้นปี ไหว้กลางปี และไหว้ปลายปี กระทำโดยการเตรียมข้าวปลาอาหาร หมูเห็ดเป็ดไก่ เหล้า บุหรี่ และสิ่งของเซ่นไหว้ต่าง ๆ เช่น พับกระดาษเงิน กระดาษทอง และเงินกงเต๊ก รวมทั้งการปัดกวาดและการทำความสะอาดบ้านด้วยการเตรียมการต่าง ๆ จะทำล่วงหน้าอย่างน้อย 1 วัน ในบางครั้งมีการเดินทางไปยังจังหวัดใกล้เคียง เพื่อกราบไหว้ผีบรรพบุรุษที่หลุมฝังศพ หรือฮวงซุ้ย

การเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษนั้นผู้คนมีความเชื่อว่า เป็นการระลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษ และพิธีกรรมนี้สามารถทำให้ลูกหลานได้แสดงความกตัญญูและแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว และผีบรรพบุรุษจะคลบันดาลช่วยเหลือสนับสนุนลูกหลานได้ ขณะเดียวกันอาหาร

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ที่เซ่นไหว้ สิ่งของที่เผาส่งไปให้รวมทั้งคำอ้อนวอนขอสิ่งต่าง ๆ ของลูกหลานก็สามารถส่งไปถึงบรรพบุรุษได้ ผู้ที่เซ่นไหว้ส่วนใหญ่จะขอให้บรรพบุรุษของตนช่วยเหลือตนเองและครอบครัวในเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องการค้าขาย เรื่องความมั่นคงปลอดภัยจากภยันตรายทั้งปวง ความเชื่อในเรื่องนี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เซ่นไหว้เกิดความสุขกายสบายใจ เนื่องจากเชื่อมั่นว่าตนเองได้มีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ทำให้รู้สึกว่าได้ใกล้ชิดกับบรรพบุรุษและมีความมั่นใจที่บรรพบุรุษจะช่วยปกป้องคุ้มครอง ตลอดจนดลบันดาลความสุขความเจริญให้แก่ตนเองและครอบครัวได้

และนอกจากนี้ในส่วนของคนไทยส่วนมากก็มักจะเป็นการทำบุญและกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้วิญญาณบรรพบุรุษ ซึ่งมีความเชื่อว่าวิธีนี้วิญญาณของบรรพบุรุษจะได้รับส่วนกุศลที่ลูกหลานได้ทำและอุทิศให้ และยังถือว่าเป็นการแสดงความกตัญญูเช่นกัน

นิทานเรื่อง เพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาว กล่าวถึง ความเชื่อของคนไทยเขาเชื่อกันในเรื่องภูตผีปีศาจ เขาบอกว่าการมีเพื่อนเจ้าบ่าวสองคนรวมเจ้าบ่าวด้วยเป็นสามคน แล้วทางเจ้าสาวก็เหมือนกัน ผีเมื่อเห็นแต่งชุดเหมือนกันอาจจะเลือกไม่ถูกจนงงไม่รู้จะเลือกใครดี นี่คือความหมายของคนไทยในการต้องมีเพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาว เพื่อต้องการที่จะหลอกผีนั่นเอง

จากนิทานเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่านอกจากมนุษย์จะกลัวการถูกผีหลอกแล้ว มนุษย์ยังรู้จักการหลอกผีอีกด้วย ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าการหลอกผีของคนชลบุรีนี้ได้เริ่มมาแต่เมื่อใด แต่เชื่อว่าเป็นการเชื่อมโยงเข้าด้วยกับการนับถือผีบรรพบุรุษที่ได้สืบทอดกันมาในวัฒนธรรมไทย ตั้งแต่ก่อนที่พุทธศาสนาจะได้แพร่เข้ามาในดินแดนแถบนี้

จากการที่ให้เพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาวแต่งตัวให้เหมือนกันทั้งสองฝ่ายนี้ ก็เพื่อเป็นอุบายโดยใช้ความเหมือนเพื่อลวงให้วิญญาณชั่วร้ายสับสน เนื่องจากเชื่อกันว่าวิญญาณชั่วร้ายอาจอิจฉาริษยาในความสุขและโชคลาภที่กำลังจะมาสู่เจ้าบ่าวและเจ้าสาว ดังนั้น เจ้าบ่าวและเจ้าสาวจึงต้องแวดล้อมตัวเองด้วยเพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาวซึ่งแต่งตัวเหมือนกัน ยิ่งมีจำนวนเพื่อนมากเท่าใด ก็ยิ่งเป็นการประกันความปลอดภัยเพิ่มขึ้นเท่านั้น ผีเหล่านี้ถือว่าเป็นผีชั้นเลว ผีเกเรหรือผีอันธพาล รังแต่จะคอยรังควานชีวิตไม่ให้สงบราบรื่น

ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ไม่เชื่อในเรื่องนี้แต่คิดว่าเป็นธรรมเนียมปฏิบัติมากกว่าที่จะเป็นการหลอกผีให้งง เช่น

“ไม่เชื่อว่าเป็นการหลอกผีให้งงคิดว่าเป็นเพียงธรรมเนียมปฏิบัติมากกว่า” (สัณห์สิรี ศุกรินทร์, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2553)

“ไม่เคยรู้เรื่องว่าการที่มีเพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาวจะเป็นการมีไว้เพื่อหลอกผี แต่คิดว่าเป็นพิธีปฏิบัติมากกว่า” (อนุวัตร สีม่วง, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2553)

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

จากการสัมภาษณ์พบว่าคนส่วนใหญ่ไม่เชื่อว่าการมีเพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาวจะเป็นการหลอกผี แต่ผีก็ยังคงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และทุกข์สุขของชาวบ้าน การหลอกผีได้ถูกพัฒนาขึ้นมาก็เพื่อผีในกลุ่มนี้โดยเฉพาะ พิธีการหลอกผีนั้นมีการกระทำหลายอย่าง เช่น หากจะมีงานมงคลหรืองานพิธีก็จะนิยมประดับทางเข้างานให้เป็นซุ้มด้วยต้นกล้วย อ้อย ทางมะพร้าว และบรรดาไม้ดอกต่าง ๆ เรียกว่า ประตูป่า ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผีเข้าใจว่าที่นั่นเป็นป่าไม่ใช่บ้านเรือน ผีเหล่านั้นก็จะผ่านไปไม่แวะเวียนเข้ามาสร้างปัญหาเดือดร้อนเสียหายให้แก่งาน หรือเมื่อท้องแก่ใกล้คลอดก็จำเป็นจะต้องหลอกผีโดยให้ผีเข้าใจไปว่าหญิงนั้นได้ตายไปแล้วในการคลอดลูก และถึงเวลาคลอดจริงก็หวังว่าผีจะไม่มาข้องแวะ วิธีการหลอกผีในที่นี้ก็คือจะต้องทำตัวแทนเป็นตุ๊กตาดินปั้นอยู่ในท่าหญิงนั่งอุ้มเด็ก จากนั้นจึงทำพิธีหักคอตุ๊กตาและนำไปฝังไว้ที่ทางสามแพร่งอันเป็นที่ที่มีความเชื่อว่าเป็นทางสัญจรของบรรดาผีทั้งหลาย เพื่อให้ผีได้รับรู้ว่าหญิงนั้นได้ตายแล้วในการคลอดลูก หรือหากเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะใช้กรรมวิธีเดียวกันนี้เพื่อหลอกผีว่าผู้ป่วยได้สิ้นชีวิตไปแล้ว เป็นต้น และในจังหวัดชลบุรีก็มีการกระทำพิธีการที่เป็นการหลอกผีหลายอย่าง เช่น

“ที่หมู่บ้าน คือตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคมจะมีการจัดงานทำบุญกลางบ้านซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี โดยวันสุดท้ายของงานทุกบ้านจะต้องปั้นตุ๊กตาดินให้ครบจำนวนของคนในบ้าน บางบ้านก็ปั้นสัตว์เลี้ยงที่มีอยู่ในบ้านของตนไปด้วย และจัดลงใส่ถาด และในถาดนั้นก็จะต้องใส่ข้าวใส่น้ำลงไปด้วย และเมื่อถึงเวลาที่นัดหมายก็จะไปวางทิ้งรวมกันในจุดที่กำหนดไว้ เมื่อวางถาดแล้วก็เดินหันหลังกลับโดยห้ามหันหลังไปมอง ซึ่งถือเป็นการปล่อยทุกข์ปล่อยโศก คือหลอกผีว่านั่นเป็นตัวเราโดยให้ตุ๊กตาเป็นตัวแทนของคน” (จันทิรา เต่าสา, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2553)

นิทานเรื่อง เปรต กล่าวถึง วันหนึ่งในเทศกาลปีใหม่ ได้มีครูโรงเรียนบ้านโรงโป๊ะไปร่วมงานนี้ด้วย ขากลับครูก็เดินกลับบ้านพอเดินมาถึงหน้าโรงเรียน ครูก็ได้เห็นสิ่งหนึ่งคล้ายกับคนแต่สูงมากและก็ได้ยินเสียงเหมือนนกหวีด เมื่อเงยหน้าขึ้นก็เห็นเปรตตนหนึ่ง ซึ่งครูสันนิษฐานว่าคงจะมาขอส่วนบุญ ครูก็ได้บอกว่าฉันจะอุทิศส่วนกุศลไปให้ แล้วเปรตตัวนั้นก็หายไป

จากความเชื่อ เปรตถือว่าเป็นผีจำพวกหนึ่ง ซึ่งเคยทำบาปสร้างกรรมเอาไว้สมัยเมื่อยังมีชีวิตอยู่ เช่น คนที่ชอบทำร้ายพ่อแม่ ครูอาจารย์ เป็นต้น ครั้นตายลงแล้วก็ต้องมารับผลกรรมที่ได้สร้างไว้ ทำให้ต้องมีความเป็นอยู่อย่างอดอยาก ผอมโซ ชอบส่งเสียงร้องหวีดหวิวให้ได้ยินในเวลากลางคืน หรือปรากฏตัวให้ชาวบ้านเห็นเพื่อขอส่วนบุญให้ช่วยทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้บ้างเพราะอดอยากหิวโหย

โดยทั่วไปคนส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า เปรตเป็นผีที่มีรูปร่างสูงมาก แต่เนื่องจากกรรมหรือการกระทำในทางชั่วร้ายมีแตกต่างกันไป เมื่อตายไปแล้วจึงไปเกิดเป็นเปรตชนิดต่าง ๆ กัน เช่น คน

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ที่ชอบดุด่าตบตีพ่อแม่ผู้มีพระคุณ จะต้องไปเกิดเป็นเปรตจำพวกที่มีปากเท่ารูเข็ม มือโตเท่าใบลาน คนที่ชอบผิดลูกผิดเมียคนอื่นเวลาตายไปแล้วอาจต้องไปเกิดเป็นเปรต

ฉะนั้น เปรตอาจมีหลายชนิด เปรตมีที่อยู่อาศัยแตกต่างกันไปตามประเภทและเผ่าพันธุ์ รวมทั้งคติความเชื่อที่บอกต่อหรือสืบทอดกันมา บ้างก็ว่าอาศัยอยู่ตามวัดคอยปรากฏตัวหลอกหลอนหรือแสดงร่างให้เห็นเพื่อขอส่วนบุญ บ้างก็ว่าอยู่ตามท้องทุ่งนาตามทางเปลี่ยว

ในปัจจุบันมีคนเป็นส่วนน้อยที่เชื่อว่าเปรตมีจริง และบางคนก็เคยได้รับรู้ถึงวิธีการที่จะทำให้เห็นเปรตโดยที่คนสมัยก่อนเล่าให้ฟัง เช่น

“เชื่อว่าเปรตมีจริง และก็เคยเห็นด้วย มันมีรูปร่างสูงมากเท่าต้นตาลร้องเสียงแหลมโหยหวล ยิ่งถ้าบริเวณไหนมีต้นตาลคู่บริเวณนั้นน่าจะมีเปรตอยู่ด้วย” (นราธิป นารานันทน์, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2553)

“ไม่แน่ใจว่าเปรตมีจริงหรือเปล่าและไม่เคยเห็น แต่เคยได้ฟังคนเฒ่าคนแก่สมัยก่อนเล่าให้ฟังว่า ถ้าอยากเห็นเปรตก็ให้ถือ ไม้กวาดทางมะพร้าวชูและแกว่งไว้เหนือศีรษะวิ่งรอบเมรุเผาศพสามรอบโดยวิ่งวนซ้าย เมื่อครบแล้วให้ก้มดูลอดใต้หว่างขาจะสามารถเห็นเปรตได้” (อนุวัตร สีม่วง, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2553)

“ไม่เชื่อว่าเปรตมีนะ แต่คนแก่แถวบ้านเคยเล่าให้ฟังว่า ถ้าตอนกลางคืนผ่านบริเวณวัดที่มีต้นตาลให้ลองนับดูว่ามีต้นตาลอยู่กี่ต้น แล้วตอนเช้าให้มานับใหม่ถ้ามีน้อยกว่าเมื่อคืนแสดงว่าเมื่อคืนมีเปรตยืนอยู่ด้วย” (ดารณี เอี่ยมอากาศ, สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2553)

จากความเชื่อในเรื่องผีที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน จะเห็นได้ว่าผีนั้นมีทั้งให้คุณและให้โทษแก่มนุษย์ เป็นทั้งมิตรกับมนุษย์ ในขณะเดียวกันก็สามารถจะดลบันดาลให้เกิดภยันตรายแก่มนุษย์ได้ หรือกล่าวได้ว่าผีนั้นมีทั้งผีดีและผีร้าย ผีดีนั้นตามปกติจะมีใจเป็นกลาง ๆ ไม่ให้ดีให้ร้ายแก่ใครเว้นแต่จะทำให้โกรธ มีผีจำพวกหนึ่งไม่ไปไหนยังสิงอยู่ตามบ้านเรือนเป็นผีญาติผู้ใหญ่ของครอบครัวเรียกว่า ผีบรรพบุรุษ อีกพวกหนึ่งเดิมเป็นคนเหมือนกันแต่มักเป็นคนเก่งกล้าสามารถ เป็นคนมีบุญคุณใหญ่หลวงแก่คนในหมู่บ้าน หรือเป็นคนดุร้ายเป็นที่เกรงกลัวของผู้คนทั้งหลายเมื่อตายไปแล้วคนก็ยังคงเกรงกลัวกันอยู่ผีพวกนี้อาจจะเรียกว่าผีวีรบุรุษ และผีที่เรียกว่าผีร้ายซึ่งมีความเชื่อว่ามีอยู่เป็นจำนวนมาก ผีพวกนี้เกะกะระรานเป็นอันธพาลไม่ให้ดีแก่ใคร คนจึงกลัวกันมากกว่าผีประเภทอื่น ๆ

จะเห็นได้ว่าคนชลบุรีก็เหมือนกับคนทั้งโลกที่เชื่อว่าผีมีจริง วิญญาณมีจริงแม้ว่าร่างกายจะเน่าเปื่อยไป ถูกไฟเผามอดไหม้ไปแล้ว แต่ยังเหลือวิญญาณที่เรียกกันว่า “ผี” ซึ่งเชื่อว่าผีจะล่องลอยไปตามยถากรรมบ้าง สิงสู่อยู่ในสถานที่ตายบ้าง หรือไม่ก็กลับมาหาคนที่ตนเองรักบ้างชังบ้าง และเชื่อว่าผีสามารถบันดาลให้เกิดความทุกข์หรือความสุขได้แล้วแต่ผีจะพอใจ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

การที่คนชลบุรีส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับผี วิญญาณว่ามีจริง จะจริงหรือไม่ เคยเห็นหรือเปล่า อาจพบเจอมาแตกต่างกัน แต่จะเชื่อในเบื้องต้นว่าผีมีจริง บ้างก็จะอ้างอิงว่าพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงผีหรือวิญญาณเอาไว้ ในเมื่อสังคมไทยเป็นสังคมพุทธความน่าจะเป็นไปได้อาจเป็นไปได้ตามนั้น แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ต้องยอมรับว่าทำไมคนจึงเชื่อว่าผีหรือวิญญาณมีจริง คือ คนเกือบทุกคนเคยถูกปลูกฝังและเคยได้ยินรวมทั้งเคยถูกหลอกเกี่ยวกับผีมาตั้งแต่เกิด ทำให้ความเชื่อนี้ซึมซาบเข้าสู่จิตใจทีละเล็กละน้อย

และการเชื่อว่าผีมีจริงเป็นการสร้างแนวความคิดเกี่ยวกับผีหรือวิญญาณอีกมากมาย เช่น บ้านมีผีเรือน ต้นไม้มีรุกขเทวดา รถหรือเรือมีแม่ย่านาง พื้นดินมีกุมมเทวดา แม่น้ำมีแม่พระคงคา รวมทั้งยังมีสารพัดวิญญาณที่สิงสถิตอยู่ตามที่ต่าง ๆ อีกนับไม่ถ้วน

ความเชื่อเรื่องผีว่ามีอยู่มากมายหลายชนิด ทั้งให้คุณและให้โทษ ผีที่ให้คุณก็ได้รับการยกย่องบูชาและเซ่นไหว้ ส่วนผีที่ให้โทษก็มีอยู่ไม่น้อยแต่คนไทยก็มีวิธีเซ่นไหว้ขอร้องมิให้ผีมาทำอันตราย ความเชื่อในเรื่องนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเชื่อในเรื่องผีและวิญญาณของบรรพบุรุษ เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย จนถึงระดับหัวหน้าเผ่าพันธุ์และกษัตริย์ เมื่อบรรพบุรุษล่วงลับไปแล้วจึงเป็นหน้าที่ของลูกหลานที่จะต้องให้ความเคารพด้วยการเซ่นไหว้อยู่เสมอ หากปฏิบัติไม่ถูกต้องอาจจะถูกลงโทษต่าง ๆ นานา

1.2 ความเชื่อในเรื่องเทวดา หรือเทพเจ้า มีเทพเจ้าหลายองค์ในศาสนาพราหมณ์ที่กลายมาเป็นที่เคารพนับถือของคนไทย เช่น พระพรหม พระอิศวร พระพิฆเณศ เป็นต้น (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2548, หน้า 84) เทพเจ้าเหล่านี้เป็นเรื่องที่มีอยู่ในคติของศาสนาพราหมณ์ในสมัยพระเวท พุทธศาสนาเป็นสาขาหนึ่งซึ่งแยกออกมาจากศาสนาพราหมณ์รุ่นนั้น จึงทำให้มีความเชื่อเรื่องเทวดาหรือเทพเจ้าอยู่ด้วย (เสฐียรโกเศศ, 2521, หน้า 197) ดังปรากฏความเชื่อในนิทานพื้นบ้าน ดังนี้

นิทานเรื่อง ฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า กล่าวถึง เศรษฐีมีลูก 3 คน พ่อแม่รักลูกคนเล็กมาก จึงมอบสมบัติบ้านช่องทุกอย่างให้แก่ลูกชายคนเล็ก ส่วนลูกชายคนที่ 2 ให้ขันทอง ลูกชายคนโตให้ขันเงิน เมื่อพ่อแม่ตายไปลูกคนที่ 1 และคนที่ 2 ได้นำขันเงินและขันทองไปทำบุญ ส่วนคนเล็กได้สมบัติมากมายแต่เอากระบุงใส่ข้าวมาทำบุญ ต่อมาพี่น้องทั้งสามตายไปเกิดใหม่ก็เป็นพี่น้องกันอีก น้องคนเล็กได้เป็นใหญ่ดังคำที่อธิษฐานไว้ชื่อว่า ราหู คนต่อมาเป็นพระอาทิตย์ และอีกคนเป็นพระจันทร์ ต่อมาราหูต้องไปอยู่กับพระอิศวร และได้นางเมขลาเป็นเมีย แต่นางเมขลาชอบเที่ยวเตร่มาก วันหนึ่งได้เข้าไปในสถานที่ ๆ พระอิศวรหวงห้ามและได้ดื่มน้ำในขวดทำให้นางเหาะได้ พอพระอิศวรทราบเรื่องราวก็ให้พระราหูไปตาม พระราหูได้ให้เพื่อนคือ รามสูร ซึ่งเก่งมากไปจับเมขลาแต่ตามนางไม่พบ ทุกวันนี้เราจึงเห็นฟ้าแลบซึ่งเชื่อว่าเกิดจากนางเมขลาล่อแก้ว ถ้ามีเสียง

เปรี้ยงสนั่นหวั่นไหวนั่นก็คือ ขวานของรามสูรขว้างไปเพื่อจะให้ถูกแก้วของนางเมขลา แต่อาจถูกต้นไม้หรือสิ่งของบางอย่างก่อให้เกิดความเสียหาย จึงเรียกว่าฟ้าผ่า

มนุษย์ในสมัยก่อนจะอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติด้วยเหตุผลทางไสยศาสตร์ เพราะยังขาดความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้นว่า ฝนตกเพราะนาคให้น้ำหรือมีเทวดาเป็นผู้บันดาล ฟ้าร้องบ้างก็ว่าเป็นเสียงรถของพระอินทร์กำลังยกทัพ ฟ้าแลบก็ว่าเป็นแสงจากนางเมขลาล่อแก้ว ฟ้าผ่าก็ว่ารามสูรขว้างขวาน โลกของเรานั้นแบนมีปลาอานนท์หนุนอยู่ เวลาแผ่นดินไหวก็ว่าปลาอานนท์พลิกตัว ฯลฯ

ปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่เราเรียกว่า จันทรุปราคานั้น ส่วนในทางไสยศาสตร์จะเรียกว่าราหูอมจันทร์ คนโบราณเชื่อกันว่าพระราหูกำลังกลืนกินพระจันทร์ จึงมีการตีฆ้องร้องป่าว จุดประทัดไล่ เพื่อให้ราหูคายพระจันทร์ ในปัจจุบันถึงแม้ว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์จะสามารถอธิบายคำตอบได้ว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเช่นนี้เกิดจากอะไร แต่ก็ยังมีคนเป็นจำนวนหนึ่งที่ยังมีความเชื่อว่าถ้าเกิดมีสุริยุปราคา หรือจันทรุปราคาแล้วถือเป็นลางร้ายอย่างหนึ่งจะต้องทำพิธีบูชาพระราหู เพื่อให้พ้นเคราะห์ โดยนิยมเซ่นไหว้ด้วยไก่ดำและเครื่องเซ่นสีดำรวม 8 อย่าง เช่น

"ถ้าช่วงที่เกิดราหูอมจันทร์ที่บ้านจะไหว้กันทุกคน โดยทุกคนจะช่วยกันจัดเตรียมของที่จะต้องใช้ในการไหว้ และต้องไหว้ตอนกลางคืนในช่วงที่ราหูกำลังอมจันทร์ ต้องใช้ของดำ 8 อย่าง ในการที่เราไหว้ก็เพื่อที่จะช่วยทำให้ชีวิตเราดีขึ้น มีโชคมีลาภ และอีกอย่างมันไม่ได้เสียหายอะไร มันดีกับเรา และของดำที่นำมาไหว้ก็ต้องมีความหมายในทางที่ดีด้วย เช่น ข้าวเหนียวดำทำให้ฐานะมั่นคง" (อมร อุ่นใจ, สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2553)

นิทานเรื่อง ดาวลูกไก่ กล่าวถึงตายายใจบุญ 2 คน อาศัยอยู่ชายป่า วันหนึ่งพระอินทร์แปลงกายเป็นพระลงมาถึงกระท่อมตายาย ตายายก็นิมนต์ให้รับอาหารซึ่งตายายก็จัดให้ตามมีตามเกิด พอตกกลางคืนตายายปรึกษากันเรื่องอาหารที่จะถวายพระตอนเช้า ยายก็บอกว่ายังมีไก่อยู่เราจะฆ่าแม่ไก่เป็นอาหารถวายพระ แม่ไก่ได้ยินตายายคุยกันจึงปลุกลูก ๆ และเล่าเรื่องให้ฟัง จากนั้นก็สั่งสอนลูก ลูกไก่ต่างพากันร้องไห้และบอกจะขอตายตามแม่ไปด้วย แต่แม่ไก่ไม่ยอม ตอนเช้าตายายนำแม่ไก่ไปฆ่าเพื่อทำอาหาร แม่ไก่นั้นยินดีตายแต่ขณะที่กำลังย่างแม่ไก่อยู่นั้น ลูกไก่ก็พากันวิ่งเข้ากองไฟตายตามแม่ไป ตายายสลดใจมาก เมื่อนำอาหารไปถวายพระ พระจึงถามว่าทำไมวันนี้อาหารถึงอุดมสมบูรณ์นัก ตายายก็เล่าความจริงให้ฟัง พระอินทร์ที่แปลงเป็นพระรู้สึกจับใจในความรักของลูกไก่ที่มีต่อแม่ไก่ จึงให้ลูกไก่ไปเกิดเป็นดาว เรียกตามกลุ่มดาวลูกไก่

จากนิทานเรื่องฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า และดาวลูกไก่เป็นนิทานอธิบายเหตุปรากฏการณ์ธรรมชาติ ที่นำเอาความเชื่อในเรื่องของเทวดา หรือเทพเจ้าต่าง ๆ มาโยงในเนื้อเรื่องทำให้เกิดเป็นเรื่องราวขึ้นมา และเกิดจากความเชื่อที่ว่าสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวมนุษย์ก็คือธรรมชาติ เมื่อเกิด

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

เหตุการณ์ที่ผิดปกติที่ผิดไปจากธรรมชาติ เช่น ดาวตก จันทรุปราคา หรือการเกิดหมู่ดาวต่าง ๆ มนุษย์มักเข้าใจว่ามีผู้ที่มีอำนาจบันดาลให้เป็นไป

และนิทานเรื่องนี้ก็เกิดจากจินตนาการของมนุษย์ที่มีต่อดวงดาวบนท้องฟ้าทั้งยามกลางวันและกลางคืน เรื่องราวเหล่านี้สนองความต้องการของผู้คน การจินตนาการเรื่องราวการเกิดขึ้นของดวงดาวบนท้องฟ้าแม้จะเป็นดาวกลุ่มเดียวกันก็อาจจะเห็นแตกต่างกันได้ มนุษย์ต่างจินตนาการเชื่อมโยงกลุ่มดาวเป็นรูปร่างต่าง ๆ ประดับประดาด้วยเรื่องราวหรือตำนานเทพยดานางฟ้า อิทธิปาฏิหาริย์ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ และคติสอนใจเล่าขานสืบต่อกันมา โดยเฉพาะกลุ่มดาวนักษัตรไทยที่มีการแปลความหมายมาเป็นคำทำนายทายทักเป็นกลุ่มดาวนักษัตรฤกษ์

คนโบราณมิใช่ช่างสังเกตหรือจินตนาการเป็นรูปภาพโดด ๆ แต่กลับร้อยเรียงมิติทางจิตวิญญาณ สังคม และวัฒนธรรมแฝงเร้นภูมิปัญญาแห่งการทำนายทายทัก เช่น ผู้ใดมีลักขณาเกิดอยู่ในกลุ่มดาวลูกไก่ ผู้นั้นจะมีเรื่องราวของชีวิตตรงกับตำนานของกลุ่มดาวลูกไก่ เป็นต้น

นิทานเรื่อง พระพิฆเณศ กล่าวถึง พระพิฆเณศซึ่งเป็นลูกของพระศิวะและพระอุมา เมื่อแรกเกิดก็มีร่างกายที่เป็นปกติ บรรดาทวยเทพทั้งหลายต่างก็มาแสดงความยินดีด้วย รวมทั้งพระเสาร์ พระอุมาสังเกตเห็นว่าพระเสาร์ไม่มองพระกุมารทำให้พระนางแปลกใจจึงได้ไต่ถาม พระเสาร์จึงเล่าให้ฟังว่า ตนเคยทำให้ภรรยาโกรธมากจึงสาปว่าหากตนเองมองผู้ใดขอให้ผู้นั้นถึงแก่ความพินาศ แต่พระอุมากลับถือเป็นเรื่องเหลวไหลและอนุญาตให้พระเสาร์มองดูพระกุมารได้ เมื่อพระเสาร์หันไปมองพระกุมารเศียรของพระกุมารก็ขาดกระเด็น ต่อจากนั้นก็มีการนำหัวของช้างมาต่อให้พระกุมาร พระกุมารก็ฟื้นขึ้นมาตั้งแต่นั้นมาพระกุมารก็มีเศียรเป็นช้างที่เรารู้จักกันในนามของ พระพิฆเณศ

พระพิฆเณศเป็นเทพองค์หนึ่งในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่เข้ามามีบทบาทกับคนไทยเป็นอย่างมาก ชาวพุทธเชื่อถือและศรัทธาในองค์พระพิฆเณศมาตั้งแต่สมัยเก่าก่อน โดยเฉพาะผู้มีอาชีพเกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดง เพราะพระพิฆเณศขึ้นชื่อว่าเป็นเทพแห่งศิลปาการและสติปัญญา

เชื่อกันว่าลัทธิการบูชาพระพิฆเณศนั้น น่าจะมาจากลัทธิดั้งเดิมของชนพื้นเมืองอินเดีย ซึ่งเป็นลัทธิการบูชาสัตว์ หรือลัทธิแห่งชัยชนะเหนือธรรมชาติ ซึ่งมีความเชื่อกันว่าหนูเป็นสัญลักษณ์ของความมืด พระคเณศทรงขี่หนูจึงหมายถึงชัยชนะของแสงอาทิตย์ซึ่งขจัดความมืดให้สิ้นสุดลง พระพิฆเณศอาจจะมีต้นกำเนิดมาจากการเป็นเทพประจำเผ่าของคนป่าที่อาศัยอยู่ในป่าเขาอันกว้างใหญ่ของอินเดีย คนเหล่านี้ต้องเผชิญกับฝูงช้างอันน่ากลัว จึงเกิดการเคารพในรูปของช้างขึ้นเพื่อให้ปกป้องคุ้มครองและพัฒนาต่อมาเป็นเทพชั้นสูงของชาวอารยัน ต่อมาได้พัฒนาเป็นเทพผู้ขจัดซึ่งอุปสรรคและมีความเฉลียวฉลาดเป็นเลิศ ทั้งยังได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าของเทพที่มีเศียรเป็นสัตว์ทั้งหลาย จนกระทั่งมีการรจนาปกรณ์ให้เป็นโอรสของพระศิวะเทพและพระนางปวารตีในเวลาต่อมา (ลักขณา สมพงษ์, 2551, หน้า 19-20)

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

คนไทยถือว่าพระพิฆเณศเป็นที่เคารพสักการะในฐานะบรมครูแห่งศิลปะวิทยาการ 18 ประการ โดยคนไทยยอมรับในองค์พระพิฆเณศให้เป็นเทพแห่งศิลปะทั้งมวล และเป็นเทพองค์สำคัญในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งทางศาสนาพราหมณ์ได้สถาปณาองค์พระพิฆเณศให้เป็นเทพองค์แรกที่ต้องบูชาก่อนเริ่มพิธีใด ๆ เป็นการคารวะในฐานะบรมครูผู้ประสาทปัญญาและความสำเร็จ สามารถขจัดอุปสรรคทั้งปวงให้หมดสิ้นไป กิจการทุกอย่างจึงสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ด้วยเหตุที่มีต้นกำเนิดมาจากอินเดียจึงทำให้คนไทยได้รับอิทธิพลความเชื่อเหล่านี้มาดังปรากฏอยู่ในนิทานพื้นบ้าน

นิทานเรื่อง ราศีทั้งสาม กล่าวถึง ท้าวมหาพรหมได้ตั้งคำถามกับเจ้าชายคนหนึ่ง และให้ตอบมาให้ได้ภายในเจ็ดวันโดยถามว่า ราศีของคนตอนเช้า ตอนกลางวัน และตอนกลางคืนอยู่ที่ไหน เจ้าชายครุ่นคิดอยู่หลายวันก็คิดไม่ออก อยู่มาวันหนึ่งได้ยินนกสองตัวคุยกันถึงเรื่องนี้และได้รับรู้คำตอบจากนกจึงได้เดินทางไปหาท้าวมหาพรหม และท้าวมหาพรหมกล่าวว่าถ้าเจ้าชายตอบได้จะยอมตาย เมื่อเจ้าชายตอบถูกท้าวมหาพรหมจึงตัดศีรษะของตนเองและเรียกลูกสาวทั้งเจ็ดมาให้เอาพานรองศีรษะของตนไว้ เพราะถ้าศีรษะตกลงถึงพื้นโลกไฟจะลุกท่วมโลกทันที

นิทานเรื่องราศีทั้งสามเป็นเรื่องราวที่มาจากตำนานสงกรานต์ของไทยเรา ซึ่งกล่าวถึงท้าวกบิลพรหม หรือ ท้ามหาพรหม สถิตอยู่บนพรหมโลกชั้นที่ 3 มหาพรหมภูมิมีหน้าที่สอดส่องดูแลมวลมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลาย มีพระธิดา 7 องค์ คือ ทุงษเทวี ราโคเทวี รากษสเทวี มณฑาเทวี กิรินีเทวี กมีทาเทวี และมโหธรเทวี ทรงพระสิริโฉมงดงามยิ่งนัก ประวัติของท้าวกบิลพรหมและพระธิดาทั้งเจ็ด เกี่ยวเนื่องกับตำนานสงกรานต์ได้เล่าขานสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

นิทานเรื่อง เป็ดทองคำ กล่าวถึง ครอบครัวหนึ่งมีลูก 7 คน แต่มีลูกคนเล็กเพียงคนเดียวที่ขยัน ลูกอีก 6 คนให้ทำอะไรก็บ่ายเบี่ยง ไม่ยอมทำและคอยกลั่นแกล้งลูกคนเล็กอยู่เสมอ เช่น แกล้งทำขวานหักบ้าง ขโมยข้าวห่อไปกินบ้าง อยู่มาวันหนึ่งลูกคนเล็กเข้าไปในป่า เทวดาแปลงกายมาขอข้าวกิน ทั้ง ๆ ที่มีข้าวอยู่เพียงห่อเดียวแต่เด็กหนุ่มก็ยกให้ขอทานกิน เทวดาจึงให้พร 1 ประการ เด็กหนุ่มคนนั้นอยากได้ขวานเพียงเล่มเดียวแล้วก็เดินกลับบ้าน วันรุ่งขึ้นเด็กหนุ่มออกมาตัดฟืนอีก ชายขอทานจึงนำขวานกับเป็ดทองคำมาให้ แล้วให้เดินทางไปทางทิศใต้ ระหว่างทางชายหนุ่มเกิดหิวน้ำจึงแวะกินน้ำกลางทาง มีเจ้าหญิงผ่านมาพอดีเมื่อเจ้าหญิงเห็นเป็ดทองคำก็เกิดความพอใจและบอกว่า หากให้เป็ดทองคำแก่นาง ๆ จะแต่งงานด้วย ชายหนุ่มจึงตกลงและอยู่กับเจ้าหญิงอย่างมีความสุขตลอดไป

นิทานเรื่อง พระคุณแม่ กล่าวถึง นางฟ้าองค์หนึ่งได้แอบหลงรักกับมนุษย์ และต่อมาไม่นานนางฟ้าก็ได้ตั้งครรภ์ออกลูกมาเป็นผู้หญิง 2 คน นางฟ้าก็ได้แอบเลี้ยงเด็ก 2 คนไว้จนเติบโต

จนกระทั่งลูกทั้งสองแยกบ้านไปมีครอบครัว อยู่มาวันหนึ่งเทวดาบนสวรรค์ก็ได้ทราบเรื่องราวจึงลงโทษโดยสาปให้นางฟ้าองค์นั้นเป็นสุนัข เพื่อเป็นการลงโทษที่ทำผิดกฎของสวรรค์

จากนิทานเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่าเนื้อเรื่องกล่าวถึงการที่นางฟ้ามาหลงรักกับมนุษย์ถือเป็นการทำผิดกฎสวรรค์ อาจจะเป็นเพราะว่าเราได้รับอิทธิพลในเรื่องเทพเจ้ามาจากวัฒนธรรมอินเดียตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งมีการแบ่งชนชั้นทางสังคมตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ โดยแบ่งเป็น 4 ชนชั้น ได้แก่ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และศูทร เมื่อสังคมอินเดียแยกมนุษย์ออกเป็น 4 วรรณะจึงเกิดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงและความรังเกียจเดียดฉันท์กันอยู่เนือง ๆ ถ้ามีการสมรสต่างวรรณะกันเด็กที่เกิดมาก็จะได้รับนามว่า จัณฑาล และจะถูกเหยียดหยามตลอดชีวิตนิทานเรื่องนี้ก็เช่นกัน ถือว่านางฟ้ากับมนุษย์อยู่กันคนละชนชั้นเมื่อมามีความสัมพันธ์กันก็ถือว่าเป็นการทำผิดกฎสวรรค์

นิทานเรื่อง มะม่วงกับแตงโม กล่าวถึง ชายคนหนึ่งที่ปลูกแตงโมขาย วันหนึ่งไปนั่งใต้ต้นมะม่วงแล้วก็บ่นว่ามะม่วงต้นเบ้อเร่อแต่ลูกนิดเดียว แตงโมต้นนิดเดียวแต่ลูกเบ้อเร่อ และก็บอกจะไปฟ้องพระอินทร์ว่าเทวดาสั่งผิด

จากนิทานเรื่องเป็ดทองคำ พระคุณแม่ และมะม่วงกับแตงโม สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องเทวดา หรือเทพเจ้าทั้งหลายนี้มีอยู่ในหมู่คนไทยทั่วไปและมีบทบาทมากในความเชื่อของคนไทยโดยเราได้รับอิทธิพลความเชื่อนี้มาจากวัฒนธรรมอินเดียในศาสนาพราหมณ์ ด้วยมีการเผยแพร่กันมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และมนุษย์มีความเชื่อว่าปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ เกิดขึ้นเพราะผู้มีอำนาจบันดาลให้เป็นไป และเชื่อว่าธรรมชาติต่าง ๆ นั้นมีเทพเจ้าประจำอยู่ เทพเจ้าประจำธรรมชาตินั้นจะมีหน้าที่ทำงานที่ได้รับมอบหมายไว้ และความเชื่อนี้ก็สืบเนื่องมาจากความเชื่อเรื่องสวรรค์ด้วยเช่นกัน คนไทยส่วนใหญ่เชื่อว่าบนสวรรค์มีเทวดา นางฟ้าอยู่ และถ้าผู้ใดทำความดีก็จะมีเทวดามาคอยช่วยเหลือ หรือให้ความคุ้มครองให้รอดปลอดภัย จึงมีการกล่าวถึงเทวดานางฟ้าในนิทานหลายเรื่องด้วยกัน

นิทานเรื่อง พญานาค กล่าวถึง พญานาคที่มีฤทธิ์มากขณะจำศีลจะไม่รังแกใคร เพื่อหวังผลว่าสักวันหนึ่ง หรือชาติหนึ่งจะได้เกิดมาเป็นมนุษย์กับเขาบ้างและจะได้บำเพ็ญให้สูงยิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อหวังว่าจะได้ไม่ต้องเกิดมาเป็นอมนุษย์อีก

พญานาคเป็นสัตว์ในนิยายรูปร่างคล้ายงู และมีความสำคัญกับเทพเจ้ามาก คือมีความสำคัญกับพระนารายณ์ในฐานะเป็นที่ประทับ ณ เกษียรสมุทร ตำนานความเชื่อเรื่องพญานาคมีความเก่าแก่มากซึ่งน่าจะเก่ากว่าพุทธศาสนา สืบค้นได้ว่ามีต้นกำเนิดมาจากอินเดียใต้ ด้วยเหตุจากภูมิประเทศทางอินเดียใต้เป็นป่าเขาจึงทำให้มีงูชุกชุม และด้วยเหตุที่งูนั้นมีพิษร้ายแรง งูจึงเป็นสัตว์

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ที่มนุษย์ให้การนับถือว่ามีอำนาจ ชาวอินเดียใต้จึงนับถืองูและถือเป็นสัตว์เทวะชนิดหนึ่งในเทพนิยาย และตำนานพื้นบ้าน

เริ่มแรกก็นับถือกันในฐานะที่เป็นสัตว์ดุร้าย ต่อมาจึงได้เลื่อนฐานะเป็นเทพเจ้าเรียกกันในนามว่า นาค หรือ พญานาค ในทางคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู นาคก็แทรกไปอยู่ในความเชื่อด้วยเช่นกัน

ต่อมาอิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคก็ส่งอิทธิพลมายังดินแดนสุวรรณภูมิ พร้อมกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาพุทธ ความเชื่อเรื่องพญานาคก็ได้ผสมกลมกลืนและได้รับการรวบรวมกับความเชื่อดั้งเดิมในท้องถิ่นจนทำให้เกิดความเชื่อ และตำนาน นิทานปรัมปราต่าง ๆ ขึ้นอีกมากมาย

ในพระไตรปิฎกมีเรื่องราวของพญานาคซึ่งมีฤทธิ์แปลงกายเป็นมนุษย์เข้ามารับการอุปสมบทเพื่อศึกษาพระธรรมคำสอน ใครเป็นผู้บวชให้พญานาคจำแลงนี้ไม่ปรากฏ แต่คงจะไม่ใช่พระบรมศาสดาบวชให้ด้วยพระองค์เอง น่าจะเป็นพระสาวกรูปใดรูปหนึ่งที่มีภูมิธรรมยังไม่สูงนักจึงมองไม่เห็นภูมิที่แท้จริงของพญานาคจำแลง วันหนึ่งภิกษุนาคจำแลงจำวัดแล้วเผลอตัวกลายเป็นพญานาค ภิกษุรูปหนึ่งมาพบเข้าก็ร้องเอะอะโวยวาย แล้วเข้าไปทูลพระบรมศาสดาจึงตรัสชำระความแล้วให้พระภิกษุจำแลงนั้นสึกออกไป (วินธัย ทรัพย์พญา, 2548, หน้า 69) หรือเมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ ๆ วันหนึ่งฝนตกหนักมีพญานาคตนหนึ่งมาเอาพังพานแผ่บังมิให้ฝนถูกพระพุทธองค์ จนเราทำพระพุทธรูปไว้บูชาปางหนึ่งเป็นพระพุทธรูปปางขัดสมาธิ มีงูหรือนาคเจ็ดเศียรแผ่พังพานอยู่เบื้องบนพระปฤษฎางค์ เรียกว่า พระนาคปรก (วิชาภรณ์ แสงมณี, 2545, หน้า 107)

และในประเทศไทยยังมีตำนานเรื่องพญานาคอย่างแพร่หลาย ชาวบ้านมักจะเชื่อกันว่าพญานาคอาศัยอยู่ในแม่น้ำโขง หรือเมืองบาดาลและเชื่อกันว่าเคยมีคนเคยพบรอยพญานาคขึ้นมาในวันออกพรรษา โดยจะมีลักษณะคล้ายรอยของงูขนาดใหญ่ และเมื่อไปเล่นน้ำในแม่น้ำโขงควรยกมือไว้เพื่อเป็นการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ลักษณะของพญานาคตามความเชื่อในแต่ละภูมิภาคจะแตกต่างกันออกไป แต่พื้นฐานคือพญานาคมีลักษณะเป็นงูตัวใหญ่ มีหงอนสีทองและตาสีแดง เกล็ดเหมือนปลามีหลายสีแตกต่างกันไปตามบารมี บ้างก็มีสีเขียวบ้างก็มีสีดำ หรือบ้างก็มีเจ็ดสี และนาคมีอิทธิฤทธิ์สามารถบันดาลให้เกิดคุณและโทษได้ นาคนั้นมักจะแปลงร่างเป็นมนุษย์รูปร่างสวยงาม

นิทานเรื่อง เต่าอยากบิน กล่าวถึง มีเต่าตัวหนึ่งได้บอกกับพระฤาษีว่าอยากบินได้เพื่อขึ้นไปดูบนสวรรค์ พระฤาษีทนคำรบเร้าไม่ไหวจึงพาเต่าไปแต่ต้องสัญญาว่าจะไม่พูดคุยในขณะเดินทาง แต่แล้วเต่าก็ผิดสัญญาจึงตกลงมาจากท้องฟ้า กระดองก็เลยกระแทกพื้นจนเป็นรอยร้าวมาจนถึงทุกวันนี้

คติความเชื่อเรื่องพระฤาษีนั้นเป็นคติที่สืบทอดต่อกันมาว่า พระฤาษีตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์นั้นคือเชื้อไขที่สืบทอดมาจากพระพรหม จากชาติกำเนิดอันสูงส่งและความใกล้ชิดกับพระเป็นเจ้าจึงทำให้ได้รับความนับถือและทำให้เชื่อกันว่าพระฤาษีคือตัวกลางแห่งการเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้า

เรื่องราวของพระฤาษีในตำนานนั้นมีมากมายโดยเฉพาะในแถบสุวรรณภูมิที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระฤาษีต่าง ๆ ไม่น้อยทั้งที่เกี่ยวพันกับตำนานปรัมปราพื้นบ้านที่เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ต่าง ๆ บางครั้งยังนำมาเกี่ยวพันกับการสร้างบ้านสร้างเมืองหรืออาณาจักรสำคัญ ๆ อยู่หลายอาณาจักร และเรื่องราวของฤาษียังมีให้เห็นในวรรณคดีไทยหลายเรื่อง อาทิ พระอภัยมณี จันทโครพ ในลักษณะเป็นชายชราผอม มวยผมสีขาว หนวดเครายาวสีขาว นุ่งห่มหนังสัตว์อย่างหนังเสือหรือกวางที่ตายแล้ว คล้องลูกประคำ สวมงอบบนศีรษะถือไม้เท้าที่หงิกงอ ถือศีลบำเพ็ญตบะ มีวิชาอาคมเก่งกล้า และมักอาศัยอยู่ตามป่าลึก ที่อยู่อาศัยของฤาษีเรียกว่า อาศรม

นิทานเรื่อง นางสิบสอง กล่าวถึง นางยักษ์สันธมารที่เป็นแม่เลี้ยงของนางสิบสอง ภายหลังนางสิบสองรู้ว่าเป็นยักษ์จึงหนีไปจนถึงเมืองกุตารนครและได้เป็นมเหสีของท้าวรถสิทธิ์ ฝ่ายนางสันธมารโกรธมากจึงหาทางแก้แค้นโดยการแปลงร่างเป็นสาวสวยจนได้ไปเป็นมเหสีของท้าวรถสิทธิ์เช่นเดียวกัน และได้นำนางสิบสองไปขังไว้ในถ้ำกลางป่าทั้ง ๆ ที่มีครรภ์ และได้ควักลูกตาของนางสิบสองทั้ง 2 ข้างยกเว้นนางเภาที่ถูกควักข้างเดียว

เรื่องราวของยักษ์ไทยมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทั้งที่เป็นพุทธและพราหมณ์ ได้พรรณาให้ทราบว่ายักษ์นั้นเป็นพวกอมนุษย์ คือ ไม่ใช่ทั้งมนุษย์และเทวดา บางทีเรียกว่าอสูร หรือรากษส การที่เป็นอมนุษย์ทำให้ยักษ์ถูกมองว่าเป็นพวกที่ใจดำอำมหิต ดุร้าย มีฤทธิ์เดชและมีกำลังมาก ชอบกินคนเป็นอาหาร ซึ่งจริง ๆ แล้วยักษ์นั้นมีทั้งยักษ์ดีและยักษ์ที่ดุร้าย ยักษ์ดีที่อยู่ข้างฝ่ายธรรมมะจะมีท้าวกุเวร หนึ่งในสี่จตุโลกบาลเป็นหัวหน้า ส่วนยักษ์ร้ายหรือฝ่ายอธรรมจะมีทศกัณฐ์เป็นหัวหน้า โดยไทยเราได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องยักษ์มาจากอินเดียเช่นเดียวกับเรื่องเทพเจ้า

ในชาดกทางพุทธศาสนาก็มีอยู่หลายเรื่องที่กล่าวถึงรากษสว่า เป็นยักษ์อาศัยอยู่ในน้ำ เช่น สระ หนอง เป็นต้น ถ้าใครเผลอลงไปก็จะถูกรากษสจับกิน

ความเชื่อในอำนาจของสิ่งที่ไม่มีตัวตน ซึ่งได้แก่ เทพเจ้าและภูตผีปีศาจ โดยความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าเราได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์แล้วนำมาผสมผสานให้เข้ากับสังคมวัฒนธรรมของเราเอง ส่วนความเชื่อในเรื่องภูตผีปีศาจนั้นเป็นความเชื่อที่คล้ายคลึงกันทั่วโลก เพราะมนุษย์ในยุคแรก ๆ กลัวสิ่งต่าง ๆ ที่ลึกลับจึงต้องทำพิธีกราบไหว้บูชาสิ่งที่ตนกลัวเกรงด้วยความหวังว่าจะพอใจตนและไม่บันดาลให้เกิดเหตุร้ายขึ้น

ในนิทานพื้นบ้านบางครั้งกล่าวถึงความเชื่อในข้อนี้ไว้ในลักษณะของการกล่าวขวัญถึงด้วยความเคยชินมากกว่าจะคิดถึงอย่างจริงจัง เช่น การกล่าวถึงพระอินทร์ของคนไทยนั้นถือเป็น

เรื่องปกติ เพราะพระอินทร์เป็นเทวดาที่มีชื่อติดปากคนไทยอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะนิทานและวรรณคดีไทยกล่าวถึงพระอินทร์ไว้มาก พระอินทร์จึงเปรียบเสมือนตัวแทนของเทวดานั่นเอง และนอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าพระอินทร์เป็นตัวแทนของความเป็นธรรม ผู้ที่อยู่ในธรรมนั้นพระอินทร์จึงคอยปกปักษ์รักษาช่วยเหลืออยู่เสมอ

ในปัจจุบันความเชื่อในเรื่องของเทพเจ้าต่าง ๆ ยังคงมีอยู่ในสังคม หรือบางคนบอกว่าไม่เชื่อว่าเทพเจ้าต่าง ๆ จะมีจริงแต่เมื่อเจอรูปเคารพหรือใครว่าที่ไหนศักดิ์สิทธิ์ก็จะยกมือไหว้หรือเดินทางไปกราบไหว้ก็มี เช่น

"ไม่แน่ใจว่ามีจริงหรือเปล่า แต่เห็นคนเขานับถือกันเยอะ ถ้าจะให้บอกว่าไม่เชื่อก็กลัวเหมือนกัน คือจะไม่ลบหลู่ ในส่วนตัวไม่เคยไหว้แต่ถ้าไปไหนเป็นกลุ่มคนหมู่มากเขาไหว้ก็จะไหว้ตาม ยิ่งแม่ของตนเองด้วยแล้วจะเชื่อในเรื่องนี้มาก" (เชาวลิต กุลเสถียร, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

"เชื่อว่าเทพเจ้ามีจริง เพราะตนเองเรียนช่างจะบูชาพระวิษณุ และนอกจากนั้นก็นับถือพระอินทร์เพราะคิดว่าถ้าขออะไรจากพระอินทร์จะได้ทุกอย่าง และได้ยินเขาพูดถึงพระอินทร์มาตั้งแต่เด็กแล้ว จึงเชื่อว่ามีจริง นอกจากนั้นเทพเจ้าต่าง ๆ ที่ใครเขาว่าดีก็จะไหว้หมดเพราะคิดว่าไม่เสียหายอะไรและก็ไม่คิดลบหลู่ด้วย" (อภิสิทธิ์ พรมวงศ์ษา, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2553)

กล่าวได้ว่าคนชลบุรียังมีความเชื่อและนับถือในเทวดาหรือเทพเจ้าต่าง ๆ อยู่ไม่ว่าจะเป็นเทพเจ้าของฮินดู ไทย หรือจีน และแม้ว่าคนบางกลุ่มจะปฏิเสธว่าเทพเจ้าไม่มีอยู่จริง แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ายังมีคนเชื่อเรื่องนี้อยู่มาก สำหรับไทยเราปัจจุบันรับความเชื่อเรื่องเทวดาหรือเทพเจ้ามาจากหลายลัทธิ หลายศาสนาจนปนเปแบ่งแยกไม่ถูกว่าเทพองค์ใดมาจากความเชื่อดั้งเดิมของใคร และนอกจากนี้ ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้านั้นยังมีความเชื่อไปตามกระแสนิยมอีกด้วย เช่น ยุคนี้เป็นยุคของจตุคามรามเทพ คนก็จะไปนับถือจตุคามรามเทพกัน พอจตุคามถึงขาลง พระพิฆเณศเริ่มมีบทบาทมากขึ้นผู้คนก็จะหันไปนับถือพระพิฆเณศ จะเห็นได้ว่าความเชื่อต่อเทพเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งนั้นบางทีก็เป็นเพียงแค่กระแสนิยมเมื่อความเชื่อเรื่องนี้หมดไปความเชื่อเรื่องใหม่ก็เข้ามาแทน

2. ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นความเชื่อในสิ่งลึกลับที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ธรรมดา อันจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของไสยศาสตร์ โดยเชื่อว่าเป็นสิ่งมีอำนาจสามารถบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมหัศจรรย์ คนโบราณเชื่อในอำนาจของสิ่งเหล่านี้มาก (มณี พยอมยงค์, 2532, หน้า 110) จึงแสดงออกให้เห็นในนิทานพื้นบ้านหลาย ๆ เรื่อง ดังนี้

นิทานเรื่อง ถ้ำจักรพงษ์ กล่าวถึง พระพุทธองค์หนึ่งซึ่งแสดงปาฏิหาริย์ลอยน้ำมาติดอยู่บริเวณชายฝั่งของเกาะเหลือม ชาวบ้านที่พบเห็นได้จะทำการฉุดขึ้นอย่างไรก็ไม่เป็นผลสำเร็จ จึงได้ไปนิมนต์หลวงพ่อโตมา เมื่อหลวงพ่อโตไปถึงบริเวณนั้นก็ตั้งจิตอธิษฐานว่า หากบุญบารมีคู่กันแล้ว

ต้องการจะให้ชาวบ้านสักการะบูชาก็ขอให้ขึ้นจากน้ำโดยง่าย จากนั้นก็เป็นผลสำเร็จหลวงพ่อได้อัญเชิญพระพุทธรูปไปไว้ในถ้ำ และเรียกพระพุทธรูปองค์นั้นว่า หลวงพ่อดำ

นิทานเรื่อง เกาะสีชัง กล่าวถึง เจ้าพ่อเขาใหญ่ซึ่งชาวบ้านถือว่าท่านศักดิ์สิทธิ์มาก และในสมัยที่เกิดสงครามได้มีชาวบ้านเข้าไปหลบในถ้ำที่เจ้าพ่อเขาใหญ่สิงสถิตอยู่ แต่กลับไม่มีลูกระเบิดลูกไหนตกลงตรงเกาะเลย ซึ่งชาวบ้านต่างก็เชื่อกันว่าเป็นเพราะความศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ของเจ้าพ่อเขาใหญ่ และอีกตำนานหนึ่งก็คือ ชาวบ้านเห็นรูปคนติดกับผนังถ้ำและนำเรื่องไปเล่าให้เพื่อนบ้านฟัง จนมีผู้คนไปเคารพกราบไหว้บูชามากมาย และถือกันว่าเป็นที่สิงสถิตของเจ้าพ่อกวนอูซึ่งถือว่าเป็นเทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์

จากนิทานเรื่องนี้มีการกล่าวถึงเจ้าพ่อกวนอูที่คนจีนยกย่องนับถือให้เป็นเทพเจ้า ซึ่งกวนอูเป็นทหารเอกคนหนึ่งของเล่าปี่ในเรื่องสามก๊ก เป็นนักรบที่เข้มแข็งกล้าหาญ ซื่อสัตย์และกตัญญู เมื่อกวนอูถูกสำเร็จโทษแล้วเมื่อ พ.ศ. 762 ชื่อเสียงเกียรติคุณของกวนอูปรากฏว่าเป็นวีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ในสงคราม และยังเป็นที่นับถือเลื่องลือในหมู่ของชาวจีนสืบมา เมื่อพุทธศตวรรษที่ 17 ทางราชการสมัยซ้องฮุยฮ่องเต้ยกย่องให้เป็น “กง” อันเป็นตำแหน่งสูงสุดของขุนนางจีน และเรียกชื่อว่า กวนกง ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 1671 เลื่อนขึ้นเป็นอ๋องหรือเจ้า แล้วเลื่อนขึ้นเป็นเจ้าเทพารักษ์เรียกว่า กวนตี๋ หรือ เจ้ากวนอู เมื่อ พ.ศ. 2177 ในสมัยเม่งบ้วนฮ่องเต้ เจ้ากวนอูก็เรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า บู๊ตี๋ คือเจ้าแห่งสงคราม เพราะเมื่อ พ.ศ. 2371 พระเจ้าเต้ากวางฮ่องเต้ในราชวงศ์เช็ง กำลังปราบกบฏชาวจีนที่ถือศาสนาอิสลาม พอดีพวกศัตรูต้องแตกหนีไปเพราะปรากฏตามทางสอบสวนว่าเจ้ากวนอูยกทัพมาช่วย พระเจ้าเต้ากวางจึงทรงยกย่องเจ้ากวนอูขึ้นเป็นเจ้าแห่งสงคราม อันเป็นเจ้าที่ชาวจีนทำรูปขึ้นบูชาและมีศาลเจ้าอยู่ทั่วไปในประเทศจีน (วิชาภรณ์ แสงมณี, 2545, หน้า 484-485) ด้วยเหตุนี้คนจีนเมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทยหรือในเมืองชลบุรีก็ได้นำเอาลัทธิหรือความเชื่อของตนเข้ามาด้วย

นิทานเรื่อง เจ้าพ่อเขาใหญ่ กล่าวถึง เรือสำเภาที่มีจากเมืองจีนได้มาจอดหลบลมที่เกาะสีชัง ตอนกลางคืนมีคนเห็นดวงไฟลอยไปลอยมา จึงเรียกเพื่อนมาดู ครั้งถึงตอนเช้าก็พยายามขึ้นไปบนเขาตรงจุดที่เห็นดวงไฟและได้ไปพบถ้ำแห่งหนึ่ง ต่างพากันเข้าไปในถ้ำและพบเทวรูปติดกับผนังคล้ายกับงอกออกมาจากหินจึงเกิดความศรัทธาและอธิษฐานว่า หากต้องการให้ตัวของผู้อธิษฐานเผยแพร่ว่าได้พบเห็นเทวรูป รวมทั้งต้องการปกป้องรักษาบุคคลที่เดินทางทางน้ำที่ผ่านมาบริเวณนี้ก็ขอให้ผู้อธิษฐานประสบแต่ความเจริญรุ่งเรืองร่ำรวยขึ้น และทุก ๆ ปีผู้ที่เคยอธิษฐานไว้แต่แรกก็จะมาไหว้เจ้าพ่อแห่งนี้ ผู้ที่เคารพกราบไหว้เสมอจะยิ่งร่ำรวยขึ้นเรื่อย ๆ และขนานนามถ้ำแห่งนี้ว่า ถ้ำเขาใหญ่ จากคำบอกเล่าต่อ ๆ กันถึงความศักดิ์สิทธิ์ของเทวรูปองค์นี้ ชาวบ้านจึงเรียกเทวรูปองค์นี้ว่า เจ้าพ่อเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

จากนิทานเรื่องนี้นอกจากเจ้าพ่อเขาใหญ่จะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเกาะสีชังแล้ว ชาวประมงเชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์มาก เมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 มีเครื่องบินนำระเบิดมาทิ้งที่เกาะ เจ้าพ่อเขาใหญ่ช่วยปัดเป่าระเบิดเหล่านี้ไปหมด ทำให้ผู้คนปลอดภัย หรือหากพบคลื่นลมเรือจะสู้ไม่ไหวได้กล่าวจะนึกถึงและบนขอให้เจ้าพ่อเขาใหญ่ช่วยก็ได้ผลตามที่ขอ

นิทานเรื่อง หลวงพ่อโต กล่าวถึง หลวงพ่อโตที่วัดเกาะจันทร์ว่ามีความศักดิ์สิทธิ์โดยท่านได้แสดงอภินิหารที่สำคัญคือ ครั้งหนึ่งมีคนเล่าว่าเห็นกระต่ายอยู่หน้าหลวงพ่อชาวบ้านกำลังจะจับมากิน พอผ่านหน้าหลวงพ่อก็หายไป ชาวบ้านจึงคิดว่าท่านคงช่วยชีวิตกระต่ายไว้ และเคยมีคนสร้างฉัตรให้หลวงพ่อแต่ก็ถูกฟ้าผ่า จึงสันนิษฐานกันว่าท่านคงชอบนั่งตากแดดตากลมอยู่เพียงลำพังดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

นิทานเรื่อง เจ้าแม่สามมุก กล่าวถึง ชายหญิงคู่หนึ่งคือแสนกับมุกผิดหวังในความรัก โดยมุกถูกกำนันบ่ายซึ่งเป็นพ่อของแสนกีดกันและได้ไปสู่ขอหญิงอื่นให้แต่งงานกับแสน จึงทำให้มุกเสียใจมากจึงได้ไปกระโดยหน้าผาตายตามที่ได้สาบานไว้กับแสนว่า ถ้าใครผิดคำสาบานก็จะไปกระโดดหน้าผา ต่อมาชาวบ้านในแถบนั้นเล่าว่า เมื่อตกดึกได้พบเห็นร่างของหญิงสาวมายืนอยู่ตรงหน้าผานั้นเป็นประจำทุกคืน ชาวบ้านจึงได้ช่วยกันสร้างศาลขึ้นเพื่อเป็นที่สิงสถิตและเป็นที่เคารพสักการะแก่ชาวบ้าน และชาวประมงเมื่อเวลาที่จะออกเรือไปหาปลามักจะมีการมาจุดประทัดบนบานขอให้ได้ปลากลับมาเต็มเรืออย่าต้องเผชิญกับลมพายุ บางครั้งเจอลมพายุกลางทะเลก็จุดธูปบนเจ้าแม่สามมุกให้รอดปลอดภัยจากอันตราย ก็สัมฤทธิ์ผลเรื่อยมา

จากนั้นเรื่องราวความรักอันยิ่งใหญ่ของเจ้าแม่สามมุกนั้นก็แพร่กระจายออกไป และมักมีคู่รักชายหญิงมาอธิษฐานขอให้ความรักของตนสมหวังโดยเขียนชื่อตนกับคนรักไว้บนว่าว แล้วแขวนไว้บริเวณศาลโดยเชื่อกันว่าเจ้าแม่สามมุกจะดลบันดาลให้ทุกคู่รักสมหวังและไม่พลัดพรากจากกันเหมือนดังในตำนาน

เขาสามมุกเป็นเนินเขาเตี้ย ๆ อยู่กึ่งกลางระหว่างบ้านอ่างศิลาและหาดบางแสน และเขาสามมุกเป็นที่อยู่อาศัยของฝูงลิงเป็นจำนวนมาก ส่วนศาลเจ้าแม่สามมุกตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาสามมุกทางด้านทิศเหนือ ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง รูปปั้นเจ้าแม่สามมุกประดิษฐานอยู่ภายในศาล และที่มุมหนึ่งของศาล มีผู้เขียนถึงตำนานความรักของท่านไว้

ชาวชลบุรีถือกันว่าเจ้าแม่สามมุกเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของเมืองชลบุรีมาตั้งแต่อดีต ชาวประมงและชาวเรือนับถือกันมาก ก่อนออกทะเลจะอธิษฐานขอให้เจ้าแม่คุ้มครองให้ปลอดภัยให้หาปลามาได้มาก ๆ หรือบางครั้งก็มีการไปบนบานในเรื่องต่าง ๆ และถ้าสำเร็จก็จะให้สิ่งที่มีความเชื่อกันว่าเจ้าแม่สามมุกชอบ เช่น

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

"เจ้าแม่สามมุกถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำบริเวณเขาสามมุก การบนเจ้าแม่จะต้องใช้มะพร้าวอ่อน 3 คู่ ว่าว ขนมครก เจ้าแม่สามมุกชอบว่าวและขนมครกหากใครบนด้วยของ 2 สิ่งนี้เจ้าแม่จะให้ความช่วยเหลือให้ได้สมหวัง" (บรรจง ประเสริฐลาภ, สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2553)

นิทานเรื่อง เจ้าพ่อสำริด กล่าวถึง เจ้าเมือง ๆ หนึ่งเป็นคนใจบุญมากได้เดินทางมาค้าขายที่เมืองไทย วันหนึ่งเรือของเขาเกิดล่มและเขาได้ตายไป หลายปีต่อมาได้มีชาวประมงออกหาปลาและได้พบโครงกระดูกของเขา ชาวประมงคนนั้นเคยรู้ประวัติของเขาว่าเป็นคนใจบุญจึงนำโครงกระดูกกลับบ้านและกราบไหว้ ต่อมาเขาก็ร่ำรวยขึ้นเป็นเหตุให้ชาวประมงคนอื่น ๆ ต่างพากันมากราบไหว้บูชา และพากันตั้งชื่อโครงกระดูกนั้นว่า เจ้าพ่อสำริด

จากนิทานเรื่องนี้ ชาวประมงและชาวเรือมีความเชื่อกันว่าหากเจอกระโหลกคนหรือโครงกระดูกติดอวนขึ้นมา จะนำกระโหลกนั้นมาทำบุญ กรวดน้ำ อุทิศส่วนกุศลให้เจ้าของกระโหลก อาจทำหิ้งบูชากระโหลกนั้นไว้ประจำเรือจะทำให้ร่ำรวย เจริญรุ่งเรืองและจับปลาได้มาก ถ้าโยนทิ้งไปจะเกิดความโชคร้ายในการประกอบอาชีพ ชาวประมงถือว่ากระโหลกนั้นมาขอที่พึ่ง มาขอความช่วยเหลือจึงต้องเมตตาผู้มาพึ่งพา

จากนิทานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นสิ่งที่มีพลังอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติสามารถดลบันดาลให้พวกเขาสมปรารถนาในสิ่งที่ขอ และช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจะด้วยเรื่องใดก็ตาม ช่วยขจัดอุปสรรคขวากหนามที่ปิดกั้นขัดขวางวิถีชีวิตให้เกิดความราบรื่นสมความประสงค์ ชาวบ้านก็จะมากราบไหว้ บนบานศาลกล่าวให้อยู่เย็นเป็นสุข

สิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นของคู่กับคนไทยมาทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่สมัยโบราณเป็นต้นมาไม่สามารถแยกออกจากกันได้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้จะถูกสร้างขึ้นมาเกือบทุกหมู่บ้านถือว่าเป็นของคู่บ้านคู่เมืองก็ว่าได้ โดยอยู่ในรูปของสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นมาเป็นตัวแทน ตัวอย่างเช่น พระพุทธรูป เทวรูป เจ้าพ่อเจ้าแม่ต่าง ๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ชาวบ้านจะสร้างขึ้นมาเพื่อสักการะบูชาและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจ ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าจะดลบันดาลสิ่งต่าง ๆ ให้แก่เขาได้ และความเชื่อในเรื่องนี้ส่วนมากมักจะแฝงไว้ด้วยคำอธิษฐาน กล่าวคือ การอธิษฐานใจต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้วสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นก็จะดลบันดาลให้เป็นไปตามที่ขอ การอธิษฐานนั้นในบางครั้งจะมีการบนบานศาลกล่าวควบคู่กันไปด้วย กล่าวคือ เมื่ออธิษฐานขอให้ได้ในสิ่งที่ตนต้องการและถ้าได้สมปรารถนาแล้วจะตอบแทนด้วยสิ่งต่าง ๆ

ในปัจจุบันนี้คนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

"เจ้าพ่อเขาใหญ่ท่านศักดิ์สิทธิ์มาก คนจีนจะเรียกว่าเจ้าพ่อหิน คนจะมาไหว้มาบนกันเยอะ บ้างก็ว่าท่านชอบปะทัดพอมาบนกับท่านเมื่อสำเร็จแล้วก็จะพากันมาแก้บน บางวันจุดประทัดแก้บนทั้งวันเลย ยิ่งถ้าเป็นพวกเรือใหญ่ ๆ จะตั้งโต๊ะบูชาเจ้าพ่อขอให้งานราบรื่น ขอให้โชคดี คือขอแต่สิ่งดี ๆ ซึ่งก็จะได้เขาว่ากันยังนั้น" (เนาว์ วงษ์มณีวรรณ, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2553)

"ตนเองนับถือหลายอย่างคือใครว่าดีนับถือหมดยิ่งหลวงพ่ออี๋นี่ท่านศักดิ์สิทธิ์มาก เพราะพ่อแม่เคยเล่าให้ฟังตั้งแต่เป็นเด็กถึงความศักดิ์สิทธิ์ของท่าน เวลาผ่านวัดท่านจะเห็นได้เลยว่าจะมีคนยกมือไหว้ทำความเคารพท่านเยอะ" (เรณู มะลิทอง, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2553)

ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนไทยนี้นับว่ามีความสำคัญมาก สำหรับคนชลบุรีมีความเชื่อถือนี้มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ปู่ย่าตายาย และมักจะมีเรื่องนี้เกี่ยวพันกับชีวิตคนชลบุรีอยู่เสมอ ถือกันว่าเป็นสิ่งเร้นลับที่วิทยาศาสตร์ในโลกปัจจุบันพิสูจน์ไม่ได้ คนส่วนใหญ่จะให้ความเคารพนับถือและให้ความสำคัญกับอำนาจแห่งความศักดิ์สิทธิ์ อาจคิดว่าเป็นสิ่งงมงายไร้สาระ แต่สำหรับผู้ที่มีความเชื่อหรือนับถือยึดมั่นต่ออำนาจแห่งความศักดิ์สิทธิ์นั้นเชื่อว่าชีวิตของผู้นั้นก็จะประสบแต่สิ่งดี ๆ ซึ่งแต่ละคนก็จะมีความเชื่อในแต่ละสิ่งต่างกันไป เช่น หลวงพ่ออี๋ที่สัตหีบ หลวงพ่อโตวัดแสมสาร เจ้าพ่อเขาใหญ่ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ฯลฯ ซึ่งก็แตกต่างกันไปแล้วแต่ความศรัทธาของคน ๆ นั้น หรือประสบการณ์ที่ประสบพบมากับตนเอง หรือแม้แต่กระทั่งพ่อแม่ ปู่ย่า ตายายเล่าให้ฟังต่อ ๆ กันมา

วัตถุมงคลทั้งหลายที่คนไทยสร้างขึ้นเพราะนับถือและเชื่อกันว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือเป็นสิ่งที่มีพลังอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ สามารถบันดาลให้เกิดความสำเร็จความโชคดีกิจการงานเจริญก้าวหน้า มีความมั่งมีศรีสุขมั่งคั่งมั่นคง แคล้วคลาดจากสรรพภยันตรายและโรคภัยไข้เจ็บทั้งปวง ช่วยขจัดอุปสรรคขวากหนามที่ปิดกั้นขัดขวางวิถีชีวิตให้เกิดความราบรื่นสมประสงค์

สำหรับผู้ที่พบกับเรื่องเดือดร้อนอะไร ก็จะตั้งจิตอธิษฐานขออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือศรัทธาช่วยให้หลุดพ้นจากความทุกข์ร้อนนั้น หรืออาจจะตั้งจิตอธิษฐานขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยด้วยการบนบานศาลกล่าวถวายสิ่งของซึ่งสุดแล้วแต่ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไปกราบไหว้นั้นจะชอบอะไรเป็นพิเศษ เมื่อสิ่งที่ขอสำเร็จแล้วก็จะนำของที่บนไว้มาให้ตามสัญญา หากผู้ใดไม่มาทำการแก้บนเชื่อกันว่าผู้นั้นก็จะประสบพบกับสิ่งที่ไม่ดี ไม่เป็นมงคลกับชีวิต หรืออุบัติเหตุและอาจมีอันเป็นไปถึงแก่ชีวิตได้

นอกจากนี้คนชลบุรียังมีความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถช่วยปลอบประโลมใจ บำรุงขวัญ ขณะที่จิตใจกำลังเร่าร้อนกระวนกระวายก็ทำให้สงบลงได้ ในขณะที่ตื่นกลัวหวาดผวาก็อาจจะทำให้นอนหลับลงไปได้แล้วก็อยู่ได้ด้วยความหวัง ทำให้เกิดกำลังใจ ขณะที่ท้อแท้หดหู่พอทำพิธีแล้วก็คาจจะเกิดกำลังใจขึ้นมาบ้าง แล้วต่อไปก็คือถ้ามีความเชื่อมากก็ทำให้เกิดความมั่นใจ เมื่อ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

มั่นใจก็ทำให้เกิดความเข้มแข็ง เช่น มีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือ เมื่อบูชาแล้วเกิดความมั่นใจเข้มแข็งขึ้นมา เพราะเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีอำนาจสามารถดลบันดาลให้สมความปรารถนาได้ ผู้คนจึงศรัทธาในเรื่องพวกนี้มาก

3. ความเชื่อในเรื่องวิทยาคม เป็นความเชื่อที่เนื่องด้วยสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ ไม่สามารถจะทราบและพิสูจน์ได้ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ (วิเชียร เกษประทุม, ม.ป.ป, หน้า 25) ในนิทานพื้นบ้าน กล่าวถึงความเชื่อในสิ่งเหล่านี้อยู่ ซึ่งแยกออกเป็นความเชื่อ 2 เรื่อง คือ

3.1 ความเชื่อเรื่องเวทมนต์คาถา ได้แก่ อักขระหรือข้อความที่ผูกขึ้นถือว่ามีอำนาจลึกลับเร้นอยู่ เมื่อนำไปใช้ตามลัทธิที่กำหนดไว้ เช่น บริกรรมเสกเป่าหรือสวดขับ ก็เกิดความขลังศักดิ์สิทธิ์ สามารถใช้เป็นประโยชน์ในทางปัดเป่า หรือป้องกันสิ่งร้าย หรือดลบันดาลให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ขึ้นตามความต้องการของผู้ใช้ เวทมนต์คาถานี้ถือเป็นกลไกสำคัญเกี่ยวกับเรื่องไสยศาสตร์ (เสฐียร โกเศศ, 2521, หน้า 227) เช่น

คาถาเมตตามหานิยมของหลวงพ่อเดิมว่า “นะ เมตตา โม กรุณา พุทปรานี ธายินดี ยะ เอ็นดู มะ คือตัวกู อะ คือคนทั้งหลาย อุ เมตตาแก่กู สวาหะ นะ โม พุท ธา ยะ” เป็นต้น (วิเชียร เกษประทุม, ม.ป.ป, หน้า 25) ในนิทานพื้นบ้านปรากฏความเชื่อในเรื่องเวทมนต์คาถา ดังนี้

นิทานเรื่อง หนองมน กล่าวถึง พระภิกษุรูปหนึ่งมาธุดงค์ใกล้ ๆ หนองน้ำ ในเวลาเดียวกันชาวบ้านกำลังเดือดร้อนเรื่องไข้มาลาเรีย เพราะสมัยก่อนบริเวณนี้เป็นป่ามีสัตว์ดุร้ายมาก ความเจริญยังเข้ามาไม่ถึงชาวบ้านจึงมาขอความช่วยเหลือจากพระภิกษุ ท่านไม่รู้จะทำอย่างไร แต่ท่านก็เป็นพระที่มีวิชาอาคมอยู่บ้าง จึงปลุกเสกน้ำให้เป็นน้ำมนต์ ชาวบ้านต่างนำไปใช้รักษาและก็หายจากการเจ็บไข้ ต่อจากนั้นชาวบ้านก็พากันมาหาท่านมากมายจนพระท่านรักษาและทำน้ำมนต์ไม่ทัน จึงทำหนองน้ำที่อยู่ใกล้ ๆ นั้นให้เป็นน้ำมนต์ ชาวบ้านจึงอาศัยน้ำมนต์จากหนองน้ำไปรักษาโรคต่าง ๆ และก็หายจากโรคนั้น ๆ

จากนิทานเรื่องนี้ เกิดจากความเชื่อที่ว่าน้ำที่ผ่านการเจริญพระพุทธมนต์ของพระภิกษุแล้วถือว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ สำหรับผู้ที่ได้ประพรม อาบ และดื่มกินแล้วจะมีความเป็นสิริมงคล นอกจากนี้น้ำมนต์ยังนำความสวัสดีมีโชคมาให้ ตลอดถึงการกำจัดปัดเป่าสิ่งอัปมงคล อันตรายภัยพิบัติต่าง ๆ ได้

ในปัจจุบันผู้คนยังมีความเชื่อว่าน้ำมนต์สามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บได้แต่ต้องเป็นโรคที่ไม่หนักหนาสาหัส เช่น ปวดหัว ตัวร้อน เป็นไข้นิด ๆ หน่อย ๆ เช่น

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

"เชื่อ เพราะเคยเห็นแม่ท่องคาถาเป่าใส่ในน้ำมารักษาคนที่เป็นโรคเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้หายได้ เช่น เป็นไข้ ปวดหัว ตัวร้อน และในการว่าคาถานั้นจิตต้องแน่วแน่เป็นสมาธิจึงจะได้ผล" (พงษ์ศิริ ประเสริฐลาภ, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2553)

"ไม่แน่ใจว่าจะรักษาโรคได้ คิดว่าคงแล้วแต่บารมีของผู้ที่ทำน้ำมนต์ก็อาจจะมีผลบ้าง ไม่เคยอาบหรือกิน เคยแต่ไปตามงานหรือวัดก็ให้พระพรมให้และคิดว่ามันเป็นสิริมงคลกับตัวเรา" (จริยา ธรรมรักษา, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2553)

จากความเชื่อของคนส่วนมากรับรู้ว่าน้ำมนต์คือน้ำที่ผ่านการเจริญพระพุทธมนต์ของพระสงฆ์ เรียกว่า น้ำพระพุทธมนต์ ถ้าเป็นน้ำมนต์ที่หมอทางไสยศาสตร์ทำจะผ่านการเสกเป่าด้วยคาถาอาคม เนื่องจากคนจำนวนไม่น้อยเข้าใจว่าน้ำมนต์เป็นของศักดิ์สิทธิ์ เพราะผ่านการทำพิธีของสงฆ์มาแล้ว สามารถปัดเป่าความไม่ดีไม่งาม สิ่งอัปมงคล อันตราย ภัยพิบัติต่าง ๆ เสนียดจัญไร ขับไล่ภูตผีปีศาจได้ นอกจากนั้นยังมีความเป็นสิริมงคลสำหรับผู้ประพรม อาบ และดื่ม และยังมีความเชื่อด้วยว่าน้ำมนต์ยังนำความสวัสดีมีโชคมาให้ และน้ำมนต์มีส่วนช่วยได้อีกเหมือนกัน คือช่วยให้คนเราเกิดความเชื่อมั่น สบายใจ เพราะได้อาบ ดื่มน้ำมนต์ หรือได้รับการประพรมน้ำพระพุทธมนต์จากหลวงพ่อที่เรานับถือศรัทธา

นอกจากนี้ยังมีความเชื่ออีกว่าน้ำมนต์ที่ใช้เพื่อรักษาโรค นิยมใช้น้ำมนต์ตามโบสถ์ตามวัดต่าง ๆ รวมเจ็ดวัด นำมารวมกันในหม้อน้ำมนต์ที่บ้านตั้งไว้หน้าที่บูชาพระ ผู้ใดเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยก็ไปกราบขอน้ำมนต์นั้นมากินก็เชื่อว่าจะหายป่วย จึงมีผู้นิยมใช้น้ำมนต์รักษาสารพัดโรค เชื่อกันว่าน้ำมนต์จะขลังได้ต้องมีอาศัยเหตุประกอบกัน คือ อาจารย์ผู้ทำน้ำมนต์ต้องเป็นผู้มีบารมี มีใจบริสุทธิ์ มีสมาธิแน่วแน่ มีความชำนาญในการบริกรรม ผู้รดต้องมีความเชื่อมั่น ไม่สงสัยลังเล และโรคภัยไข้เจ็บนั้นต้องอยู่ในวิสัยที่น้ำมนต์จะรักษาได้

นิทานเรื่อง เสือ กล่าวถึง นายศักดิ์กับนายมั่นเป็นเพื่อนรักกันมาตั้งแต่เด็กและได้จากกันไป เป็นเวลา 20 ปี อยู่มาวันหนึ่งนายศักดิ์ได้กลับมาเยี่ยมนายมั่นและพักอยู่ด้วย 3 วันก็ลากลับ ก่อนกลับนายมั่นบอกว่าอยากจะไปเที่ยวบ้านนายศักดิ์บ้างแต่นายศักดิ์ไม่ยอมให้ไป จึงทำให้นายมั่นเกิดความสงสัยจึงได้สะกดรอยตามไป เมื่อนายศักดิ์รู้ว่านายมั่นตามตนมาจึงเร่งทำแคร่ไม้ไว้ในที่สูง ๆ และสั่งนายมั่นว่าตอนกลางคืนห้ามลงมาข้างล่างเด็ดขาด พอตกดึกนายมั่นก็เห็นเสืออยู่ข้างล่างหลายตัว นายศักดิ์จึงบอกว่านั่นคือเมียกับลูกเขาเองตอนกลางคืนเขาจะออกมาหากิน

จากนิทานเรื่องนี้เป็นความเชื่อในเรื่องเสือสมิง ซึ่งเสือสมิงตามความเชื่อของคนไทยถือว่าเป็นเสือชนิดหนึ่งที่มีอาถรรพ์อยู่ในตัว สามารถแปลงกายได้เพื่อหลอกผู้ที่พบเห็น โดยเฉพาะนักเดินป่า หรือนายพรานและตกเป็นเหยื่อของมัน หรือบางคนก็เชื่อว่าเสือสมิงนั้นอาจเกิดได้สองทางด้วยกัน คือ เสือสมิงเกิดจากเสือที่กินคนเข้าไปมาก ๆ จนมีวิญญาณสิงอยู่ในร่างของมันและอีกทาง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

หนึ่งคือ ผู้มีวิชาอาคมแก่กล้าสามารถแปลงกายเป็นเสือได้หรือเรียนวิชาเสือ คือการเรียกเอาวิญญาณเสือเข้ามาสิงในตนผนวกกับคนผู้นั้นร่ำเรียนอาคมในทางเดรัจฉานวิชาด้วย เมื่อนานเข้าเกิดการรวมตัวในทั้งสองเรื่องดังกล่าว ทำให้คนผู้นั้นกลายเป็นเสือสมิง ครั้นเสือตนนั้นกินคนเข้าไปอีก ก็กลายเป็นเสือสมิงโดยสมบูรณ์ เชื่อกันว่าหากจะยิงคนที่เป็นเสือสมิงต้องยิงของที่มันถืออยู่ ซึ่งมักจะเป็นคบไฟ ถ้าหากเป็นคนจริง ๆ เมื่อยิงใส่คบไฟคน ๆ นั้นจะไม่เป็นอะไร แต่ถ้าเป็นเสือเชื่อว่าลูกปืนจะเจาะเข้าตรงลูกตาของมันพอดี ซึ่งเป็นหัวใจของเสือสมิง ส่วนร่างกายที่เห็นเป็นเพียงภาพลวงตาเท่านั้น

ในปัจจุบันนี้ความเชื่อเรื่องเสือสมิงยังคงมีผู้คนที่มีความเชื่อในเรื่องนี้อยู่ เช่น

“เชื่อว่าเสือสมิงมีจริงเกิดจากคนที่เรียนทางวิชาคาถาอาคม และตนเองเคยเข้าป่าบ่อย แล้วพรานเขาจะสั่งตลอดว่ากลางคืนห้ามลงมาจากห้างร้านบนต้นไม้ และคิดว่านายพรานเขาชำนาญเรื่องในป่าเขาต้องรู้ว่ามีจริง แต่ตนเองไม่เคยเจอ” (อภิสิทธิ์ พรมวงศ์ษา, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2553)

“เชื่อว่ามีจริง แม่เคยเล่าว่าน้องของปู่มีคาถาและเล่นของโดยการสักเป็นรูปเสือ แล้วเผลอไปกินเหล้าขาวก้นแก้วของคนอื่นซึ่งเป็นข้อห้ามของเขาว่าห้ามกินเดนของใคร พอกินเข้าไปเหมือนของขึ้น มีอาการทำท่าเหมือนเสือ ร้องคำราม คลานสี่ขาเหมือนเสือ กระโจนหนีเข้าป่าไปทางหลังบ้าน แฟนของแกต้องทำพิธีเอาของออกซึ่งแกจะรู้คาถาสำหรับแก้ โดยเขาจะทำอยู่ในห้องคนเดียว แล้วรุ่งเช้าแฟนแกก็กลับมาและมีอาการเป็นปกติ” (จันทิรา เต่าสา, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2553)

จากการสัมภาษณ์พบว่าคนชลบุรียังมีความเชื่อว่าเสือสมิงนั้นมีจริง เกิดจากการเรียนวิชาทางคาถาอาคม หรือเกิดจากการไปสักยันต์รูปเสือเผ่น หรือรูปต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเสือ แล้วทำผิดข้อห้าม เช่น ห้ามผิดลูกเมียเขา ห้ามด่าบุพการี ห้ามกินน้ำเต้า ฟัก แฟง ห้ามลอดราวผ้า หรือให้ถือศีลอย่างเคร่งครัด เป็นต้น เมื่อเกิดการเผลอเรอทำผิดข้อห้ามข้อใดข้อหนึ่งก็เกิดอาการที่เรียกว่า ของขึ้น จึงทำให้เกิดอาการไปต่าง ๆ นานาในลักษณะที่เป็นพฤติกรรมคล้ายเสือ ทำให้คนที่พบเห็นเข้าใจว่านี่ก็คืออาการหรือลักษณะหนึ่งของเสือสมิง แต่สำหรับคนส่วนมากกลับเชื่อว่ามันเป็นเพียงเรื่องเล่าที่แต่งขึ้นเพื่อความบันเทิงมากกว่าจะเป็นเรื่องจริง

นิทานเรื่อง ถ้ำจักรพงษ์ กล่าวถึง หลังจากที่หลวงพ่อโตได้ตั้งจิตอธิษฐานถึงพระพุทธรูปที่ลอยน้ำมาว่า หากมีบุญบารมีคู่กันแล้วและต้องการให้ชาวเกาะสีชังสักการะบูชาก็ขอให้ยกขึ้นจากน้ำโดยง่าย หลังจากนั้นก็เกิดปาฏิหาริย์พระพุทธรูปดังกล่าวมีน้ำหนักเบาสามารถยกขึ้นมาได้ หลวงพ่อจึงได้อัญเชิญเข้าไปไว้ในถ้ำ และก็ได้ใช้เวทมนต์คาถาที่ได้ร่ำเรียนมา โดยใช้จักรวางเป็นฐานรององค์หลวงพ่อดำและตั้งจิตอธิษฐานว่า ถ้าผู้ใดกล่าวละเมิดหรือขโมยหลวงพ่อไปเป็นสมบัติส่วนตัวขอให้มีอันเป็นไป หรือโดนจักรอันนี้ตัดคอ หรือให้เกิดความพินาศย่อยยับ

นิทานเรื่อง ผีเข้าสิง กล่าวถึง ในสมัยก่อนการเจ็บไข้ได้ป่วยนั้นหาหมอมารักษายากมาก ใครเป็นอะไรก็ต้องอาศัยหมอผีหรือผู้มีวิชาอาคมให้เป็นผู้มารักษา เพราะในสมัยก่อนความเจ็บป่วยเชื่อว่ามีสาเหตุมาจากสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้แก่ ภูตผี วิญญาณต่าง ๆ การบำบัดรักษาความจ็บป่วยก็ต้องใชวิธีขับไล่ผีนั้นออกไปโดยหมอผี

นิทานเรื่องนี้เกิดจากความเชื่อที่ว่าอาการป่วยเกิดจากการถูกผีกระทำ และการที่จะแก้ไขหรือรักษาสุขภาพของคนที่ป่วยจากการกระทำของอำนาจของผีนั้น ก็ด้วยวิธีการเซ่นบูชาให้ผีพอใจแล้วบันดาลให้หายจากความเจ็บป่วยนั้น หรือโดยการใช้คาถาอาคม เวทมนต์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ขับไล่ผีนั้นให้ออกจากตัว ไม่ว่าจะเป็นการรดน้ำมนต์ คล้องสายสิญจน์หรือใช้หางกระเบนตี ซึ่งต้องทำโดยผู้มีความรู้คือหมอผีหรือหมอธรรมต่าง ๆ หมอธรรมดารักษาไม่ได้ และอีกสาเหตุหนึ่ง อาจจะกล่าวได้ว่าในสมัยโบราณไม่มีถนนหนทางสำหรับการติดต่อระหว่างผู้คนและหมู่บ้านหรือเมืองเหมือนปัจจุบัน ไม่มีโรงพยาบาลและแพทย์ผู้เชี่ยวชาญใด ๆ ไม่ว่าจะในเมืองหรือในหมู่บ้าน ผู้คนจึงต้องพึ่งพาตนเองในยามเจ็บไข้ได้ป่วย การพึ่งพานั้นอาศัยอย่างเดียวเท่านั้นคือคาถาอาคม หรือเวทมนต์ จึงต้องเป็นหน้าที่ของหมอผีซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าผู้ที่เป็นหมอผีมีอำนาจเหนือผีที่เข้ามา และสามารถขจัดปัดเป่าอาการป่วยไข้ของผู้ป่วยได้

และอาคมในการขับไล่ผีให้ออกไปจากคน ๆ นั้นชาวบ้านมีความเชื่อว่าผู้ที่เป็นหมอผีเป็นผู้มีอำนาจเหนือผีที่มาเข้าสิง มีคาถาสำหรับกันและแก้ภูตผีเพื่อใช้สำหรับกันและแก้ผีหลอก หรือไล่ผีที่มาสิงอยู่ในคนได้

ในปัจจุบันความเชื่อในเรื่องนี้ก็ยังคงมีอยู่ เช่น

“น้องชายเคยเล่าให้ฟังว่าเคยเจอคนถูกผีเข้าสิง และคนที่เขามีคาถาสามารถใช้คาถาที่เขามีอยู่ไล่ผีได้ และคิดว่าคาถานี้คนใช้ต้องเป็นคนดีมีศีลถึงจะใช้ได้ผล คนในครอบครัวก็เคยเจอคนถูกผีเข้าสิง อาการก็คือคนที่ถูกผีเข้าเป็นคนแก่แต่สามารถเปลี่ยนเป็นเสียงเด็กและเสียงคนอื่นได้และอาการพฤติกรรมก็ผิดปกติไปจากที่เคยเป็น” (อนุวัตร สีม่วง, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2553)

คนที่มีความเชื่อว่าคนที่ถูกกระทำหรือถูกผีเข้าสิงนั้นจะรักษาด้วยหมอธรรมดาทั่วไปไม่ได้ แต่จะต้องพาไปหาพระหรือหมอที่มีความรู้ทางไสยศาสตร์ มีคาถาอาคมที่สามารถไล่ผีให้ออกไปได้ การรักษาก็โดยการใช้คาถาอาคม ถ้ายังไม่ได้ผลก็ต้องใช้คาถาบทที่มีความแข็งกล้ามากกว่าเก่าจนกว่าผีจะออกไปจากร่างของผู้ที่ถูกผีเข้าสิง หรือในกรณีที่ป่วยเป็นโรคธรรมดาที่ไม่ได้ถูกผีเข้าสิงหมออาคมบางคนก็จะรักษาโดยการเอาวันเดือนปีเกิดของผู้ป่วยมาตรวจดูชะตาราศีเสียก่อน ดูสมมุติฐานของโรคต่าง ๆ เหล่านั้น แล้วจึงทำการรักษาโดยใช้คาถาอาคม หรือสมุนไพรประกอบตามวิธีการที่ร่ำเรียนมา

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

นิทานเรื่อง พระเจ้าอู่ทอง กล่าวถึง มหาดเล็กของพระเจ้าอู่ทองเมื่อโดดลงไปในบ่อน้ำกรดแล้วพระเจ้าอู่ทองก็หนีไปไม่ยอมดักขึ้นมาใส่บ่อน้ำทิพย์ด้วยกลัวว่ามหาดเล็กจะมีรูปร่างสวยงามเหมือนตน พอครบ 7 วัน ฤาษีก็ไปที่บ่อและเห็นดังนั้นจึงตักไปชุบที่บ่อน้ำทิพย์ และมหาดเล็กก็เล่าเรื่องให้ฤาษีฟัง และบอกว่าอยากจะล้างแค้นและให้ฤาษีช่วยใช้เวทมนต์คาถาเสกให้เขาเป็นห่าทีเพื่อไปล้างแค้นพระเจ้าอู่ทอง

นิทานเรื่อง ลืมพ่อแม่ กล่าวถึง ครอบครัวหนึ่งมีพ่อแม่และลูกชาย มีฐานะยากจน อาศัยอยู่กระท่อมชายป่า ลูกชายออกจากบ้านเพื่อไปหางานทำและบอกกับพ่อแม่ว่าจะเป็นไต้ก๋งเรือให้ได้ ลูกชายไปทำงานแบกข้าวสาร ไม่นานนักก็มีฐานะร่ำรวยและได้แต่งงานกับลูกสาวเศรษฐี วันหนึ่งชายหนุ่มกลับมาที่บ้านเดิม พ่อแม่เข้าไปหาแต่เขาไม่ยอมรับว่าเป็นพ่อแม่ พ่อแม่จึงสาปแช่งให้เขาเป็นหินพอหันหลังกลับลูกชายก็เป็นหินทันที

นิทานเรื่อง ถ้ำนางสิบสอง กล่าวถึง บริเวณลานที่พระรถชอบมาตีไก่นั้นเคยมีการทำนา แต่ต่อมาบริเวณนั้นไม่มีการทำนาอีกเลย ก็เนื่องจากคนบริเวณนั้นเชื่อกันว่าพระรถจะมาขอข้าวไปให้ไก่กิน คนที่ไม่ให้ก็จะต้องถูกสาปจึงไม่มีการทำนาในบริเวณนั้น

จากนิทานเรื่องนี้ เป็นเรื่องราวที่มาจากปัญญาสชาดก ที่คนลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในประเทศลาว เขมร และทางภาคเหนือของประเทศไทยนิยมเล่าสู่กันฟังในรัชกาลที่ 3 เมื่อครั้งมีศึกสงครามระหว่างกรุงเทพฯ กับเวียงจันทน์ และเขมร ก็ได้มีการกวาดต้อนคนลาวและเขมรเข้ามาอยู่ในเขตจังหวัดปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา และชลบุรีเป็นอันมาก เรื่องพระรถเมรีจึงติดตามพวกคนลาวเข้ามา (บัณฑิต วิวัฒนวานิช, 2539, หน้า 18) ฉะนั้นหากมีการเล่านิทานแบบนี้ รวมทั้งนำไปตั้งชื่อเป็นสถานที่สำคัญ ๆ ของท้องถิ่นแล้วก็อาจอาจคะเนได้ว่าชนที่เป็นเจ้าของนิทานชาดกแบบนี้ก็คือพวกคนลาวที่อพยพหรือถูกกวาดต้อนมา โดยเฉพาะในเขตอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

นิทานเรื่องลืมพ่อลืมแม่และถ้ำนางสิบสองก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สะท้อนความเชื่อในเรื่องเวทมนต์คาถา และนอกจากนี้ การสาป ถือว่าเป็นผลของความโกรธเกลียด ความต้องการทำลายศัตรู ความรู้สึกนี้ก่อให้เกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำให้ศัตรูถึงแก่ความพินาศไป

จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทาน สะท้อนให้เห็นความเชื่อในอำนาจความขลังความศักดิ์สิทธิ์ของมนต์คาถานั้น บุคคลที่ได้รับการฝึกหัดอบรมทางจิตมามาก ย่อมมีอำนาจทางจิตอาจจะเสกเป่ามนต์คาถาให้เกิดความขลังขึ้น

ปัจจุบันความเชื่อในเรื่องเวทมนต์คาถาก็ยังมีผู้ที่มีความเชื่อในเรื่องนี้อยู่ เช่น

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

"ไม่แน่ใจว่าคาถาอาคมจะคลบันดาลหรือเสกสิ่งของได้ แต่ก็คิดว่ามีส่วน คือมันน่าจะมาจากบารมีของคนที่ใช้คาถา และปฏิบัติตามข้อห้ามอย่างเคร่งครัด ส่วนตนเองก็สวดมนต์ท่องคาถาที่มีในบทสวดมนต์ของศาสนาพุทธเหมือนกันเพราะรู้สึกว่าถ้าเราได้ท่องคาถา หรือได้สวดมนต์สิ่งนี้แหละจะช่วยคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายแก่เราได้" (สมโชค ใจเย็น, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

"ไม่คิดว่าคาถาจะสามารถเสกสิ่งของได้ แต่คิดว่าถ้าท่องคาถาแล้วก็จะดีกับตัวเรา ซึ่งตัวเองก่อนจะขับรถทุกครั้งหรือเดินทางไปไหนก็จะท่องคาถาป้องกันตัวเองก่อน เพื่อให้เกิดความมั่นใจ" (สุวิทย์ แซ่เตีย, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

จากการสัมภาษณ์พบว่า คนชลบุรีที่นับถือศาสนาพุทธ จะมีความผูกพันกับคาถาอาคมหรือบทสวดมนต์ต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวมากและจะมีความคุ้นเคยกันมาตั้งแต่เกิด คือในตอนเด็กก็จะเห็นพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย สวดมนต์ท่องคาถาทุกวันทุกคืน พอจะออกจากบ้านก็เห็นพ่อไหว้พระ ท่องคาถาก่อนออกจากบ้าน ก่อนไปทำงาน ภาพเหล่านี้ได้ซึมซับทีละเล็กละน้อยแล้วปลูกฝังเข้าไปในความรู้สึก ทำให้หลาย ๆ คนจะมีคาถาประจำตัวไว้สวดเพื่อความสบายใจและคิดว่าในฐานะที่เป็นชาวพุทธเมื่อได้สวดมนต์เป็นประจำแล้วก็จะส่งผลดีกับตนเอง และจะทำให้เกิดสิ่งดี ๆ เข้ามาในชีวิต ในบางกรณีก็จะมีคาถาบทพิเศษ เช่น คาถาสำหรับป้องกันภัย หรือแคล้วคลาด ก็จะใช้สวดเวลาที่จะต้องเดินทางหรือออกจากบ้านเพื่อเป็นการทำให้เกิดกำลังใจ และความเชื่อมั่นในการทำงานหรือเดินทาง

3.2 ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง และของวิเศษ เครื่องราง คือของที่คนนับถือว่าป้องกันอันตราย ยิงไม่เข้า ฟันไม่เข้า เป็นของที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หามีผู้ประดิษฐ์และปรุงแต่งขึ้น มีหลายอย่างต่างประเภท เช่น เม็ดขนุนทองแดง ปลัดขิก เหล็กไหล ไข่หิน เพชรตาแมว คดต่าง ๆ เป็นต้น ครั้นกาลเวลาล่วงเลยมา สิ่งทั้งหลายก็วิวัฒนาการขึ้นตามสภาพความเจริญของโลกวัตถุ เครื่องรางของขลังที่เดิมอยู่ในรูปของธรรมชาติ ก็แปรเปลี่ยนมาเป็นสิ่งประดิษฐ์ เช่น ผ้าประเจียด ปลัดขิก ตะกรุด รูปปฏิมากรรม เป็นต้น (วิเชียร เกษประทุม, ม.ป.ป, หน้า 26) ต้นกำเนิดของเครื่องรางของขลังเป็นสิ่งที่เชื่อกันทุกชาติทุกเผ่าพันธุ์ เพราะมนุษย์ต้องการความมั่นคงและความเชื่อมั่นทางจิตใจโดยเฉพาะกลางศึกสงครามที่ต้องเผชิญหน้ากับความกลัวและความตาย ดังนั้นเครื่องรางของขลังจึงเป็นสิ่งสำคัญ และความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลังที่ปรากฏในนิทาน มีดังนี้

นิทานเรื่อง เพชรตาแมว กล่าวถึง ตาของแมวที่มีลักษณะพิเศษ ที่ชาวบ้านเรียกว่าเพชรตาแมว และมีความเชื่อกันว่าถ้าผู้ใดได้ครอบครองจะทำให้เกิดผลตามมา ไม่ดีก็ร้ายแล้วแต่พฤติกรรม

ของเจ้าของ คือ ถ้าใครประกอบกรรมดีเพชรตาแมวก็จะให้โชค ให้ร่ำให้รวย แต่ถ้าผู้ครอบครองทำตัวไม่ดีก็จะมีแต่สิ่งร้าย ๆ ตามมา

ความเชื่อเกี่ยวกับเพชรตาแมวนี้ คนไทยมีความเชื่อว่า จะส่งผลดีต่อเมื่อผู้ที่มีไว้ครอบครองประพฤติปฏิบัติดี แต่จะส่งผลในด้านลบถ้าผู้ครอบครองประพฤติไปในทางไม่ดี ซึ่งความเชื่อของคนไทยนั้นถือว่าแมวเป็นสัตว์มงคลในวัฒนธรรมไทย และนอกจากนี้ไทยเรายังมีตำราดูลักษณะแมวมาตั้งแต่โบราณกาล มีผู้เชี่ยวชาญกล่าวว่าแมวไทยของเราเป็นสายพันธุ์ที่ใกล้ชิดกับแมวอียิปต์โบราณอย่างที่สุด แต่นอกจากแมวที่มีลักษณะถูกต้องตามตำราแล้ว แมวที่มีลักษณะทางมายาศาสตร์ก็คือ แมวตาเพชร แมวตาเพชรคือแมวที่มีลักษณะถูกต้องตามตำราแมวให้คุณและที่สำคัญคือ นัยน์ตาของมันจะมีประกายเจิดจ้ามากเหมือนเปล่งแสงอยู่ตลอดเวลา (กิตติ วัฒนมหากาฬ, 2547, หน้า 170)

และนอกจากนี้บางคนก็บอกว่าเพชรตาแมวเป็นหินชนิดหนึ่ง ที่เรียกกันเช่นนั้นคงอาจเป็นเพราะสีเหมือนตาของแมว เพชรตาแมวมีสีเหลืองหรือเหลืองอมเขียวน้อย ๆ ตามความเชื่อของชาวอินเดียถือว่าเพชรตาแมวมีคุณวิเศษอันยิ่งใหญ่ คือ นอกจากจะทำให้มีทรัพย์สมบัติมากขึ้นแล้วยังป้องกันมิให้กำไรลดน้อยลงด้วย และคนส่วนใหญ่จะใช้เป็นเครื่องป้องกันความน่ากลัวในตอนกลางคืน ถ้าแขวนไว้ที่คอเด็กจะป้องกันโรคคออักเสบหรือเจ็บคอได้ด้วย และในตำรานพรัตน์ของไทยเราเรียกเพชรตาแมวว่า ไพฑูรย์ ซึ่งถ้าผู้ใดมีไว้ครอบครองจะทำให้โชคดี ป้องกันความจนและมีสุขภาพดีอีกด้วย (ส. พลายน้อย, 2534, หน้า 108)

จากความเชื่อในเรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นว่า เครื่องรางของขลังเปรียบเสมือนเครื่องเตือนใจให้คนทำความดี และการที่คนโบราณทำเครื่องรางของขลังขึ้นมานั้น เพื่อเป็นตัวแทนของความดี เป็นกุศโลบายให้คนทำความดี รู้จักผิดชอบชั่วดี ไม่ประพฤติผิด เครื่องรางของขลังมีไว้เพื่อความอุ่นใจ เป็นขวัญกำลังใจ หากต้องการที่จะร่ำรวยเราต้องลงมือปฏิบัติด้วยจึงจะประสบความสำเร็จ เช่น เราต้องการมีชื่อเสียง เงินทอง เราต้องขยันทำงานหนักเอาเบาสู้ หมั่นเพียรพยายาม ไม่ย่อท้อต่อความลำบาก เงินทอง เกียรติยศ ชื่อเสียงก็จะมาสู่เรา ดังนั้น ผู้ที่นับถือเครื่องรางของขลังส่วนใหญ่จะปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ตามคำสอนของครูบาอาจารย์หรือผู้ที่เคารพนับถือ เช่น บิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ ผู้ที่มีบุญคุณ เป็นต้น เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณของท่าน ระลึกถึงคำสอน และการปฏิบัติของท่าน เพื่อไม่ให้หลุดออกหรือละเลยจากการทำความดี เมื่อยามที่ไม่มีท่านอยู่แล้วหรือไม่ได้อยู่ใกล้ชิดท่าน เครื่องรางของขลังก็เปรียบได้กับเป็นเครื่องเตือนสติเรา

ในปัจจุบันความเชื่อเรื่องเพชรตาแมวคนส่วนใหญ่ยอมรับว่าไม่รู้จักว่ารูปร่างเป็นอย่างไร แต่เคยได้ยินและได้อ่านจากหนังสือ เช่น

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

“ไม่รู้จักเพชรตาแมว ส่วนเครื่องรางของขลังตนเองห้อยสาลิกาลิ้นทอง เพราะคิดว่าช่วยเรียกเงินเรียกทองได้ คือถ้าอยากให้เขาช่วยเหลือก็นึกขอเอา และก็ได้ผลทุกครั้งทำให้ศรัทธามาก” (สุดา ประกอบกิจ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2553)

“เพชรตาแมวไม่รู้จัก แต่เครื่องรางอย่างอื่นก็เชื่อบ้าง จะห้อยพระเครื่องเพื่อให้คุ้มครองและแคล้วคลาดจากอันตรายต่าง ๆ เดินทางไปไหนก็ขอให้ปลอดภัย” (เดชาธร เตียววณิชกุล, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2553)

คนไทยมีการนับถือเครื่องรางของขลังมาแต่โบราณ สังเกตได้จากหนังสือวรรณคดีต่าง ๆ ซึ่งมักมีการกล่าวถึงเครื่องรางของขลังอยู่เสมอ ด้วยคิดว่าเครื่องรางของขลังสามารถจะป้องกันภัยอันตรายทั้งปวงได้ และที่สำคัญที่สุดคือทำให้เกิดกำลังใจว่ามีบางสิ่งบางอย่างช่วยตน เครื่องรางของขลังจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจซึ่งกลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่ศรัทธา

จากการสัมภาษณ์พบว่า คนชลบุรีโดยทั่วไปนิยมมีวัตถุมงคลไว้ยึดเหนี่ยวจิตใจ บ้างก็ไว้เป็นเครื่องรางของขลังหรือของดีติดตัว ป้องกันภยันตรายต่าง ๆ ซึ่งบางคนมีเครื่องรางของขลังเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เมื่อพกติดตัวไว้ก็จะรู้สึกอบอุ่นใจ มั่นใจ โดยมีความเชื่อว่าพลานุภาพของเครื่องรางของขลังเหล่านั้นอาจจะช่วยเขาได้เมื่อยามตกอับหรือในยามคับขัน และแต่ละคนก็จะมีความศรัทธาในเครื่องรางของขลังต่างกันไปและขึ้นอยู่กับอาชีพของแต่ละคนด้วย ซึ่งมีหลายประเภทหลายชนิด เช่น คนที่มีอาชีพค้าขายก็มักจะมีสาลิกาลิ้นทองและนางกวักไว้บูชา ซึ่งสิ่งนี้ได้ชื่อว่าเป็นเทพแห่งความศักดิ์สิทธิ์ทางด้านเสน่ห์เมตตามหานิยม และโชคลาภ หากผู้ใดมีไว้สักการะบูชา ย่อมจะทำให้เกิดแต่ความเป็นสิริมงคลทั้งแก่ตนเองและครอบครัว ช่วยให้ค้าขายดี เงินทองไม่ขาดมือ บังเกิดโชคลาภตลอดจนมีแต่คนรักใคร่เมตตา เจรจามีแต่คนนับถือ บังเกิดแต่ความสุขความเจริญและแคล้วคลาดจากภัยพิบัติทั้งปวง เป็นต้น นอกจากนี้ความนิยมศรัทธาในเครื่องรางของขลังแต่ละชนิดนั้นจะเป็นไปในลักษณะตามกระแสด้วยเช่นกัน

จะเห็นได้ว่าเครื่องรางของขลังเป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนหรือชาวพุทธมาตั้งแต่โบราณกาล ดังนั้น คนส่วนมากจึงมักจะเชื่อถือในสิ่งนี้กัน และสิ่งที่ทำให้เห็นได้อย่างเด่นชัดก็คือ ผู้คนที่ได้พกเครื่องรางของขลังที่เขาเหล่านั้นมีความศรัทธาจะได้รับความรู้สึกทางใจที่เหมือนกับมีที่พึ่งพิง เวลาจะทำอะไรก็จะมีความมั่นใจมากขึ้นแต่ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่ที่การกระทำของผู้ที่พกพาสิ่งเหล่านั้นด้วย ซึ่งคนส่วนใหญ่จะมีความเชื่อว่าการที่จะให้สิ่งนี้คุ้มครองตนเองได้นั้นต้องประพฤติดีประพฤติชอบ และอยู่ในศีลในธรรมด้วย

นอกจากนี้แล้วในนิทานพื้นบ้านยังมีการกล่าวถึงของวิเศษ และอำนาจของของวิเศษ ซึ่งของวิเศษต่าง ๆ มีปรากฏในนิทาน ดังนี้

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

นิทานเรื่อง บ่อกวางทอง กล่าวถึง บ่อน้ำศักดิ์สิทธ์ที่มีกวางตัวหนึ่งถูกนายพรานยิงจนได้รับบาดเจ็บสาหัสและได้วิ่งหนีเข้าไปในป่า ส่วนนายพรานได้วิ่งตามไปกลับเห็นกวางกำลังกินน้ำและอาบน้ำในบ่อหินแห่งหนึ่งและไม่พบบาดแผลใด ๆ ที่ตัวกวาง นายพรานจึงนำเรื่องนี้มาเล่าให้ชาวบ้านฟัง และชาวบ้านก็พากันมาดูและพากันตั้งชื่อบ่อน้ำวิเศษนี้ว่า บ่อกวางทอง

จากนิทานเรื่องนี้มีการกล่าวถึงบ่อน้ำศักดิ์สิทธ์ ซึ่งเรื่องราวจะคล้ายกับประวัติเรื่องราวของรอยพระพุทธบาทสระบุรีจึงน่าจะเป็นไปได้ว่าได้รับอิทธิพลจากเรื่องนี้มาผูกเป็นเรื่องราวของท้องถิ่นตนเอง ตามประวัติเรื่องราวของรอยพระพุทธบาทสระบุรีกล่าวว่า มีนายพรานผู้หนึ่งชื่อว่าพรานบุญได้ออกไปล่าสัตว์บริเวณใกล้เชิงเขาสุวรรณบรรตพต และเขาได้ยิงเนื้อได้ตัวหนึ่ง เนื้อที่ถูกยิงตัวนั้นได้วิ่งเข้าไปในพุ่มไม้แล้วหายไปพักหนึ่ง เป็นที่น่าประหลาดใจว่าเนื้อตัวเดียวกันนั้นออกมาจากพุ่มไม้และอาการบาดเจ็บได้หายไปสิ้น พรานบุญก็เกิดความประหลาดใจ จึงเข้าไปในบริเวณนั้นก็ได้พบแอ่งเล็ก ๆ บนโขดหินมีน้ำใสสะอาดอยู่เต็ม หลังจากพินิจพิเคราะห์ก็พบว่าเป็นรอยเท้าคนขนาดใหญ่ แล้วจึงคิดว่าเป็นรอยเท้าวิเศษแน่นอน ดังนั้นเขาจึงวักน้ำจากรอยเท้านั้นมาประพรมไปทั่วทั้งตัวและเขาก็ต้องประหลาดใจที่พบว่าโรคผิวหนังและแผลตามตัวของเขาได้หายไป จึงได้รีบไปแจ้งให้เจ้าเมืองสระบุรีทราบ เจ้าเมืองจึงไปตรวจสอบรอยเท้าแล้วก็สรุปว่าเป็นรอยพระพุทธบาท และนับจากวันนั้นเรื่องพรานบุญก็ได้รับการเล่าขานต่อ ๆ กันมา

นิทานเรื่อง เมืองลับแล กล่าวถึง ชายผู้หนึ่งได้เข้าไปอยู่ในเมืองลับแลและได้ไปมีลูกกับหญิงสาวที่เมืองนั้น โดยเมืองนั้นเป็นเมืองที่ถือความสัตย์เป็นใหญ่ทุกคนจะไม่พูดปด อยู่มาวันหนึ่งฝ่ายหญิงได้ออกไปทำงาน ส่วนฝ่ายชายเป็นผู้เลี้ยงลูกเผอิญลูกร้องไห้ที่แม่ยังไม่มา ฝ่ายชายจึงโกหกว่าแม่มาแล้ว เมื่อชาวเมืองรู้ว่าชายผู้นี้พูดโกหกจึงให้ออกจากเมืองไป ก่อนไปฝ่ายหญิงได้ให้ขมิ้นไว้เพื่อเป็นสิ่งตอบแทน เมื่อฝ่ายชายรับมาเห็นว่าไม่มีประโยชน์หนักเปล่า ๆ จึงทิ้งเสียเกือบหมด แต่พอเมื่อเขากลับถึงบ้านจึงรู้ว่าขมิ้นนั้นเป็นของวิเศษเนื่องจากขมิ้นนั้นได้กลับกลายเป็นทอง จึงได้กลับไปดูขมิ้นที่ทิ้งไว้แต่ก็หาไม่พบ

จากนิทานเรื่องนี้มีการกล่าวถึงเมืองลับแล ซึ่งเมืองนี้เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นเมืองโบราณมีมาตั้งแต่สมัยก่อนกรุงสุโขทัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เคยเสด็จมาเมื่อปี พ.ศ. 2444 ความเป็นมาของคำว่า “ลับแล” นั้นตามข้อสันนิษฐานของสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพว่า เดิมชาวเมืองแพร่ เมืองน่าน หนีข้าศึกและความเดือดร้อนมาซุ่มซ่อนตั้งชุมชนอยู่บริเวณนี้ เนื่องจากเป็นที่ป่ารกหลบซ่อนตัวง่าย และภูมิประเทศเป็นเมืองอยู่ในหุบเขามีที่เนินสลับกับที่ต่ำ คนต่างเมืองถ้าไม่คุ้นเคยกับภูมิประเทศจะหลงทางได้ง่าย (ฟู บุญถึง และคณะ, ม.ป.ป, หน้า 4) ด้วยเหตุนี้จึงได้ชื่อว่าเมืองลับแล ซึ่งแปลว่า มองไม่เห็น และมีเรื่องเล่ากันว่าคนมีบุญเท่านั้นจึงจะได้เข้าไปถึงเมืองลับแล

อีกคติความเชื่อหนึ่งคือ ในทางพุทธศาสนาถือว่า เมืองลับแลเป็นภพภูมิหนึ่งที่ทับซ้อนหรือเวียนว่ายเป็นวัฏจักรที่มีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อนจนแยกไม่ออกในจักรวาลหรือในโลกของเรา บ้างก็ว่าชาวเมืองลับแลเป็นภพภูมิของเทพชั้นต่ำจำพวกรุกขเทวดาหรือเทพในชั้นจาตุมหาราชิกา ซึ่งอาศัยอยู่ในภพภูมิที่เหนือกว่ามนุษย์คือเป็นกามภูมิชั้น 6 (มนุษย์เป็นกามภูมิชั้น 5) สมัย สุทธิธรรม, 2552, หน้า 52

นิทานเรื่อง เขาภูบาย กล่าวถึง กงคนหนึ่งได้ขึ้นไปบนภูบายกับเพื่อนและได้ไปเจอต้นมะเขือมีลูกใหญ่สีเหลืองและดกมาก จึงกลับไปเอาตะกร้าเพื่อจะมาใส่มะเขือ ก่อนไปได้เอาผ้าผูกไว้ที่ต้นมะเขือทำสัญลักษณ์ไว้ แต่พอกลับมาอีกทีไม่พบต้นมะเขือแล้วเหลือแต่ผ้าที่ผูกไว้ ร่องรอยของการขุดถอนก็ไม่มี ส่วนผลมะเขือของเพื่อนที่เก็บไปนั้นได้กลับกลายเป็นทองคำ

นิทานเรื่อง พระเจ้าอู่ทอง กล่าวถึง บ่อน้ำวิเศษ 2 บ่อ บ่อหนึ่งเป็นบ่อน้ำทิพย์ อีกบ่อหนึ่งเป็นบ่อน้ำกรด ถ้าหากกระโดดไปในบ่อน้ำกรดเมื่อตายจะมีฟองขึ้นมาและให้ช้อนฟองนั้นไปใส่ลงในบ่อน้ำทิพย์แล้วก็จะทำให้มีรูปร่างสวยงาม

นิทานเรื่อง นางสิบสอง กล่าวถึง ยาวิเศษชนิดหนึ่ง ที่พระรถขโมยมาจากนางเมรี และขณะที่พระรถกำลังหนีนางเมรีกลับเมือง นางเมรีได้ตามมาพระรถก็ได้ใช้ยาวิเศษโรยสกัดไว้เป็นแม่น้ำขวางหน้าทำให้นางเมรีตามไปไม่ได้

จากความเชื่อในเรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นความเชื่อของคนไทยในสมัยก่อน และของวิเศษที่กล่าวถึงในนิทานนั้นยังทำหน้าที่เป็นสื่อทำให้นิทานน่าสนใจและสนุกสนานยิ่งขึ้น

ในนิทานไม่ว่าจะเป็นของชาติใดมักจะมีอาวุธหรือของวิเศษต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพเหนือของธรรมดา เช่น ยาวิเศษ บ่อน้ำวิเศษ ดาบวิเศษ เป็นต้น ซึ่งของวิเศษเป็นสิ่งพิเศษกว่าวัตถุธรรมดาที่มนุษย์เคยพบเห็น เป็นวัตถุที่สนองความปรารถนาของมนุษย์ที่ต้องการมีอิทธิฤทธิ์ อำนาจ มีความสะดวกสบาย วัตถุเหล่านี้เป็นสิ่งที่มนุษย์ใฝ่ฝันอยากได้ไว้ครอบครอง มีลักษณะคล้ายเวทมนต์ซึ่งสนองความปรารถนาของมนุษย์เช่นเดียวกัน

เวทมนต์และวัตถุวิเศษในนิทานเป็นสัญลักษณ์ของความฝันที่แสดงความปรารถนาของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ได้พยายามทำให้ความฝันเหล่านั้นเป็นความจริง

4. ความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับเวลาซึ่งถือกันว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่เป็นศาสตร์นั้นเพราะเป็นหลักวิชาการใดที่ใครจะปฏิเสธหรือทอดทิ้งไปทั้งหมดไม่ได้ ส่วนที่เป็นศิลป์นั้นเพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำนายหรือการพยากรณ์ ซึ่งต้องใช้เทคนิควิธีหรือศิลปะส่วนบุคคลเป็นประการสำคัญ โหราศาสตร์เป็นศาสตร์ที่นับเนื่องอยู่ในไสยศาสตร์ ค่อนข้างลึกลับและยากแก่การพิสูจน์ (หลวงวิจิตรวาทการ, 2504, หน้า 16) นับแต่โบราณกาลมาผู้คนในสังคมไทยตั้งแต่ระดับสูงลงมาจนระดับล่าง ล้วนมีประเพณีเชื่อถือในโหราศาสตร์และการพยากรณ์ทั้งที่เป็น

การทำนายเรื่องสำคัญและเรื่องเล็กน้อย ความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน มีดังนี้

นิทานเรื่อง พญาฉัททันต์ กล่าวถึง ในคืนหนึ่งพญาฉัททันต์ได้นอนฝันไปว่ามีคนมาควักเอาดวงใจไป และด้วยญาณวิเศษจึงรู้ว่าเมียน้อยจะตามมาเอาชีวิตเพราะความโกรธแค้นจากชาติที่แล้วที่พญาฉัททันต์ส่งกิ่งมะเดื่อที่มีมดแดงให้นาง

จากนิทานเรื่องนี้ เป็นเรื่องราวที่ผูกเรื่องมาจาก ตำนานฉัททันตปริตร หรือเรื่องช้างพญาฉัททันต์นี้ ที่มีในฉัททันตชาดก และนิทานเรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นถึงการทำนายเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้าจากความฝัน คือเชื่อในความฝันที่เกิดจากเทพสังหรณ์ กล่าวคือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทวดามาเข้าฝันหรือบันดาลให้ฝันเห็นสิ่งต่าง ๆ เป็นการมาเตือนหรือบอกเหตุล่วงหน้าเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่จะเกิดกับตน หรือสามี ภรรยา บุตรธิดา หรือบิดามารดาของตน ความฝันนี้จะต้องฝันในเวลาเช้ามืดคือตั้งแต่ตีสี่จนถึงฟ้าสาง

ในปัจจุบันความเชื่อในเรื่องความฝันยังคงมีผู้ที่มีความเชื่อในเรื่องนี้อยู่ เช่น

“เชื่อว่าความฝันเป็นลางบอกเหตุได้ เพราะเคยฝันแล้วตรงหลายครั้งแล้ว” (เรณู มะลิทอง, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2553)

“เชื่อว่าความฝันเป็นลางบอกเหตุได้ แต่ต้องเป็นเวลาเช้ามืด เคยฝันว่าฟันหักแล้วแม่เสีย” (ภาวิณี ชนะสัตรู, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2553)

ความเชื่อของคนชลบุรีอีกอย่างหนึ่งที่หยั่งรากฝังลึกมาตั้งแต่โบราณกาลก็คือ เรื่องของความฝัน ซึ่ง “ฝัน” หมายถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่คนเราเห็นได้ในตอนที่นอนหลับ แต่พอตื่นขึ้นมาเรื่องราวหรือเหตุการณ์เหล่านั้นก็หายไป แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในความฝันไม่ว่าเรื่องนั้นจะเป็นเรื่องดีหรือเรื่องร้ายก็มักจะจดจำได้เสมอจนมีผลกระทบต่อจิตใจของผู้ฝัน เช่น ก่อให้เกิดความกลัวและวิตกกังวลต่าง ๆ นานา

ถึงแม้เราจะรู้ว่าความฝันเกิดจากอารมณ์ที่แปรปรวน ธาตุที่ผิดปกติ ซึ่งไม่มีมูลความจริงหรือลางบอกเหตุใด ๆ แต่ก็ไม่อาจละเลยความเชื่อที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่ครั้งเก่าก่อนไปได้ ต่อให้มีคำอธิบายเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของความฝันมากมายสักเท่าใด บางคนก็ยังคงฝังใจอยู่เสมอว่าเรื่องราวที่ฝันจะต้องมีความหมายอะไรสักอย่างหนึ่งที่เคลือบแคลงแฝงอยู่ เช่น ฝันว่าได้สวมแหวนแปลว่าว่าจะได้เนื้อคู่ที่ถูกใจ ฝันว่าฟันหักแปลว่าจะเสียของรักหรือญาติผู้ใหญ่จะเสีย ฝันว่าถูกตัดมือตัดเท้าใส่ขื่อคาแปลว่าจะได้เลื่อนยศเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น ทั้งนี้มีความเชื่อกันว่าถ้าฝันตอนใกล้รุ่งจะแม่นกว่าเวลาอื่น

บางคนที่ไม่เชื่อว่าความฝันเป็นลางบอกเหตุ แต่ถ้าตนเองเกิดฝันร้ายขึ้นมาก็อดไม่ได้ที่จะคิดระแวง เช่น ฝันว่าไฟไหม้บ้านแปลว่าขโมยจะขึ้นบ้าน ก็จะรู้สึกว่าตนเองต้องระมัดระวังตัวและ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ต้องดูแลบ้านเรือนเป็นพิเศษ หรือไม่ก็ต้องแก้ฝันตามวิธีการที่เคยได้ยินได้ฟังมา เพื่อให้ความวิตกกังวลในเรื่องดังกล่าวผ่อนคลายลงและหายไปในที่สุด ไม่ว่าคนจะเชื่อหรือไม่เชื่อในเรื่องนี้คนส่วนมากก็จะมีความรู้ในเรื่องความหมายของความฝันกันเกือบทั้งนั้น เพราะได้รับรู้จากหนังสือต่าง ๆ และการได้รับการปลูกฝังจากบรรพบุรุษ

นอกจากนี้การทำนายฝันในปัจจุบันของคนบางคน ยังให้ความสำคัญกับเรื่องที่ว่าความฝันนั้นสามารถแปลออกมาเป็นตัวเลขอะไรได้บ้าง โดยไม่ได้คำนึงถึงในเรื่องของลางบอกเหตุแต่อย่างใด และหนังสือหรือคู่มือทำนายฝันก็ถือว่าเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นของจำเป็นสำหรับบางคนที่มีความเชื่อในเรื่องนี้ และบางคนที่ไม่เชื่อก็ยังชอบอ่านอยู่เสมอ

นิทานเรื่อง เขาคันทรง กล่าวถึง ในภูเขาใหญ่ทางทิศตะวันตก มีคนจีนเป็นเจ้าเข้าทรงสามารถรักษาโรคและทำนายดวงชะตาได้แม่นยำ ชาวบ้านถึงนับถือกันมาก ต่อมาชายร่างทรงคนนี้ได้หายไปจากหมู่บ้านชาวบ้านจึงเรียกเขาลูกนี้ว่าเขาคันทรง

จากนิทานเรื่องนี้ กล่าวถึงคนจีนคนหนึ่งเป็นเจ้าเข้าทรงซึ่งแม้ว่าลักษณะเด่นทางความเชื่อของชาวจีนจะเป็นการเชื่อในเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษแล้ว คนจีนก็มีความเชื่อในภูตผีและวิญญาณในลักษณะอื่น ๆ ด้วย ภูตผีและวิญญาณเหล่านี้อาจจะเป็นวิญญาณของเจ้าที่เจ้าทางประจำหมู่บ้าน หรือผีที่สิงอยู่ตามที่ต่าง ๆ รวมถึงเทพเจ้าหลายองค์ที่ชาวบ้านกราบไหว้ และข้อปฏิบัติที่เป็นลักษณะทางความเชื่อที่สำคัญของชาวจีนประการหนึ่ง คือ ถ้าเกิดโชคร้ายหรือข้อสงสัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะไม่นิยมติดต่อกับวิญญาณด้วยตนเอง ขณะที่คนไทยนิยมการบนบานศาลกล่าวหรือวิงวอนขอร้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยตรง หากเมื่อมีความจำเป็นต้องมีผู้ทำหน้าที่ติดต่อกับผีเหล่านั้นแทนคนไทยก็จะใช้หมอผีเป็นสื่อ ส่วนคนจีนจะไปหาคนทรงเจ้าเพื่อทำหน้าที่ติดต่อแทน ด้วยเหตุนี้คนจีนในนิทานเรื่องนี้จึง ได้นำความสามารถและความเชื่อของตนติดตัวมาด้วย

ในปัจจุบันความเชื่อในเรื่องนี้ก็ยังผู้คนที่มีความเชื่ออยู่มาก เช่น

“ที่มูลนิธิสว่างผลธรรมสถานหรือศาลเซียนซือ ทุกเดือนจะมีการเข้าทรงอยู่เสมอ บางเดือนก็สองหรือสามครั้งแล้วแต่ความพร้อมของคณะกรรมการของศาลเจ้า ซึ่งแต่ละครั้งจะมีคนมาร่วมงานเยอะ บางคนอยากรู้เรื่องอะไรก็เขียนถามเจ้าที่มาเข้าทรง เจ้าก็จะทำนายให้” (พิสิษฐ์ กานติกูล, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2553)

นิทานเรื่อง หลวงพ่อโต กล่าวถึง ที่วัดเกาะจันทร์ชาวบ้านต้องการที่จะสร้างโบสถ์จึงสร้างพระประธานขึ้นมาก่อน ต่อมาจึงสร้างหลังคาคลุมองค์พระปรากฏว่าเกิดเหตุแห้งแล้งอย่างมาก ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนกันอย่างมาก จึงได้ไปเข้าทรงดูว่าเกิดอะไรขึ้นถึงเกิดเหตุการเช่นนี้ จึงรู้ว่าหลวงพ่อโตไม่ชอบร่มเงาชอบอยู่กลางแจ้ง ชาวบ้านจึงถอดหลังคาที่จะสร้างโบสถ์ออก

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

จากนิทานเรื่องเขาคันทรงและหลวงพ่อโต สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องการทำนายทายทักโดยใช้การเข้าทรง ซึ่งชาวบ้านให้ความเชื่อถือมาก และคนที่เป็นร่างทรงก็จะเป็นคนที่ชาวบ้านทั้งหลายให้ความนับถืออีกด้วยเพราะเขาถือว่าเป็นคนที่ช่วยเหลือให้หายจากความขัดข้องใจหรือเหตุเดือดร้อนต่าง ๆ ได้

นิทานเรื่อง ตาหอมหมอนกิ่ว กล่าวถึง ตาหอมมีที่นาหลายสิบไร่ แต่ไม่ทำอะไรจนมีผู้คนมาถามทักว่า เป็นคนมีบุญสักวันจะมีราชรถมาเกย ตาหอมเลยยิ่งขีเกียจมากขึ้นจนป่วยหนัก พอดีกับมีขบวนของพระราชาผ่านมาจึงทรงรับไปรักษา แต่ตาหอมก็ต้องตายเพราะเชื่อในเรื่องคำทำนาย จึงรักษาตัวไม่ทัน เมื่อมีชีวิตอยู่ควรทำในสิ่งที่ดีมีประโยชน์มากกว่ารอบุญวาสนาเพราะเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน

จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทาน สะท้อนให้เห็นว่า คนจะโชคดีหรือร้ายขึ้นอยู่กับชีวิตตน โหรหรือหมอดูจะเป็นผู้มีบทบาทในการทำนายโชคชะตา สิ่งนี้จึงฝังแน่นอยู่ในใจของผู้คนตลอดมา การทำการงานทุกอาชีพมักจะพูดถึงโชคชะตาเสมอ และความเชื่อในเรื่องความฝันก็ถือว่าเป็นเครื่องบอกเหตุล่วงหน้าได้ เมื่อจะเกิดเหตุการณ์สำคัญ

ในอดีตโหราศาสตร์เป็นเครื่องมือของพระมหากษัตริย์ในการทำนายทายทัก หรือดูฤกษ์ยามในการออกศึกสงคราม โหราจารย์จึงมีความสำคัญและใกล้ชิดกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีการถ่ายทอดสู่ลูกศิษย์รุ่นต่อ ๆ มา จึงนับได้ว่าโหราศาสตร์หรือหมอดูจึงอยู่คู่บ้านคู่เมืองมาแต่ครั้งสมัยโบราณ

ในปัจจุบันความเชื่อเรื่องการทำนายโชคชะตาคนส่วนมากจะบอกว่าเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง เช่น

“ไม่เชื่อเรื่องการดูดวง แต่เคยไปดู และเคยดูดวงด้วยตัวเองก็คือเปิดจากตำราที่มีอยู่ แต่ถ้าเรื่องการดูลายมือ และหมอดูใบไม้จะเชื่อคิดว่าตรงดี” (พัชราภรณ์ วรรณสุทธิ์, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2553)

“เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง เคยไปดูดวงกับหมอดูแต่ไม่บ่อย ถ้าเขาทายไม่ดีก็จะระวังตัว” (สมปอง รอดคว้าม, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2553)

จากการสัมภาษณ์คนชลบุรีส่วนมากจะบอกว่าไม่ค่อยเชื่อเรื่องการทำนายทายทักหรือหมอดูสักเท่าไหร่คือจะบอกว่าเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง แต่ทุกคนยอมรับว่าเคยดูดวงไม่ว่าจะให้ผู้ที่เป็นหมอดูหรือดูจากหนังสือและตำราต่าง ๆ และก็ชอบดูด้วย หมอดูในความหมายของคนทั่วไปก็คือบุคคลที่ทำมาหากินกับการทำนายชะตาชีวิต ดูโชคดี โชคร้ายให้กับคนที่มีความทุกข์ เหมือนจิตแพทย์แต่ใช้การรักษาจิตด้วยการสะเดาะเคราะห์ รดน้ำมนต์ ปล่อยนกปล่อยปลา แล้วแต่หมอดู

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

จะกำหนด ส่วนใหญ่จะใช้ตำราเลข 7 ตัว เลข 12 ตัว พรหมชาติ ไพ่ป๊อก ไพ่ยิปซี ดูลายมือ เสี่ยงทาย เข้าทรง ฯลฯ

มีหลายคนดูหมอเพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจว่าจะดำเนินชีวิตไปในทางทิศไหน บางคนเชื่อหมอดูมากจนกระทั่งนำคำทำนายของหมอดูคนนั้น ๆ มาเป็นหลักสำคัญในการดำรงชีวิต หรือบางคนเมื่อได้ลองดูแล้วหมอดูพยากรณ์อะไรมาก็ปฏิเสธหมด ต่อมาเมื่อผลของคำพยากรณ์ตรงในภายหลังก็จะเสียใจที่ไม่เชื่อแต่แรก

และในปัจจุบันผู้คนยังคงเชื่อถือในเรื่องฤกษ์ยามและโชคลางต่าง ๆ จะริเริ่มกิจการใด ๆ หรืองานมงคลต่าง ๆ มักให้ความสนใจกับเรื่องฤกษ์ยามว่าควรจะเริ่มต้นเมื่อไรดี บางคนที่พอมีความรู้อยู่บ้างก็อาจจะหาฤกษ์ยามด้วยตัวเอง อาจจะเป็นเพียงฤกษ์ชาวบ้านอาศัยความรู้ทางโหราศาสตร์ในระดับหนึ่ง เช่น วันที่เป็นมงคลและไม่เป็นมงคลประจำปี ซึ่งจะหาดูได้จากปฏิทิน หรือตามหนังสือ ตำราต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมายในปัจจุบัน เช่น วันที่เหมาะแก่การริเริ่มและการทำกิจกรรมที่เป็นมงคล นิยมเลือกวันที่เป็นวันอธิบดี หรือวันธงชัยประจำปี ส่วนวันที่ไม่เหมาะแก่การประกอบกิจการที่เป็นมงคล ได้แก่วันอุบาทว์และวันโลกาวินาศ นอกจากจะถือว่าเป็นวันที่ไม่เป็นมงคลแล้วยังเป็นวันที่ห้ามให้ฤกษ์ตามตำราโหราศาสตร์ด้วย บางคนก็อาศัยหมอดู หรือพระที่ตนเองนับถือศรัทธาที่มีความสามารถในการให้ฤกษ์ยาม

เรื่องที่ผู้คนส่วนมากไปหาหมอดูนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มีปัญหาเกี่ยวกับธุรกิจ การงาน การเงิน หรือถามในเรื่องเกี่ยวกับความรัก บุคคลที่ประสบกับปัญหาเหล่านี้มักจะหันหน้ามาดูหมอดูกันเพื่อให้หมอดูตรวจดวงชะตาว่ามันเกิดอะไรขึ้นกับตนเอง เพื่อหวังจะได้หาทางแก้ไขให้ดีขึ้น การดูดวงชะตานั้นบางครั้งมันก็สร้างกำลังใจให้ตัวเองได้ ซึ่งถ้าทายว่ากำลังมีเคราะห์ถึงจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็จะทำให้ต้องระมัดระวังตัวเป็นพิเศษ และการที่ได้พูดคุยกับหมอดูส่วนใหญ่นั้น หมอดูจะแนะนำในทางที่ดีกับผู้ที่ไปขอคำปรึกษา เช่น การสะเดาะเคราะห์ การทำบุญด้วยการปล่อยนก ปล่อยปลา เป็นต้น คนที่มีความเชื่อบางคนเคยดูหมอและแก้ดวงชะตาแล้วปรากฏว่าหลายสิ่งหลายอย่างรู้สึกดีขึ้น หรือได้รับความสัมฤทธิ์ผล

แทบทุกกลุ่มคนในสังคมทุกระดับชั้น แทบไม่เคยมีใครเลยที่ไม่เคยสัมผัสกับหมอดู หรือการทำนายทายทักมาก่อน วัตถุประสงค์ของการดูหมอของแต่ละคนนั้นก็แตกต่างกันไป นิสิตนักศึกษาก็อยากรู้ว่าตัวเองจะสอบผ่านหรือไม่ คนหนุ่มสาวอยากรู้ถึงอนาคตในหน้าที่การงาน การเงิน และความรัก ขณะที่พ่อค้า นักธุรกิจทั้งหลายก็ให้ความสนใจไปที่ความร่ำรวย ผลกำไร ขาดทุนที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งมีการสำรวจโชคชะตา จนไปถึงการแก้เคล็ด สะเดาะเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์หรือการทำนายทายทัก ดูจะฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยมาแต่โบราณประกอบกับผู้คนต่างก็ชอบที่จะดูหมอดูแม้จะบอกว่าไม่ค่อยเชื่อแต่ก็ยังชอบที่จะดูหมอ เรื่องของการทำนายทายทักจึงยังคงมีอิทธิพลอยู่ในสังคมของคนไทยเราอยู่ในปัจจุบัน

สรุป

จากแนวคิดที่ว่านิทานเป็นเรื่องของจินตนาการและเนื่องจากผู้เล่านิทานเป็นสมาชิกของสังคม นิทานจึงมักสะท้อนให้เห็นลักษณะของสังคม วิถีชีวิต ตลอดจนประเพณี ค่านิยมและความเชื่อต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้มักจะปรากฏในนิทานเสมอ จะเห็นได้ว่านิทานพื้นบ้านชลบุรีก็ได้สะท้อนภาพความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในเรื่องผี เทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ วิทยาคม เวทมนต์คาถา เครื่องรางของขลัง ของวิเศษ และโหราศาสตร์ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับไสยศาสตร์ในสมัยโบราณได้เป็นอย่างดี

จะเห็นได้ว่าความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชลบุรีนั้น ทุกความเชื่อสุดท้ายผู้คนจะยกย่องให้เป็นเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ผีหรือเทพเจ้าเมื่อผู้คนยอมรับและนับถือศรัทธามาก ๆ ก็จะกลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เครื่องรางของขลังเมื่อป้องกันภยันอันตรายได้ หรือได้รับมาจากพระที่ตนเองนับถือศรัทธาก็เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น หรืออาจกล่าวได้ว่า ความเชื่อทางไสยศาสตร์เป็นความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ที่มีรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น ความเชื่อในเรื่องผีและเทพเจ้าต่าง ๆ ความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลัง ความเชื่อในเรื่องเวทมนต์คาถา เป็นต้น

ในปัจจุบันถึงแม้ว่าผู้คนจะมีความรู้มีการศึกษาตามแบบสมัยใหม่สูง สังคมมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และมีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็ว ทำให้การดำรงชีวิตในสังคมดำเนินไปอย่างเร่งด่วน มีการแข่งขันเพื่อที่จะอยู่รอดให้ได้ในสังคม แต่ในสังคมก็มีสิ่งหนึ่งที่มีวิวัฒนาการที่ทันสมัยและเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำไม่สามารถที่จะทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างสิ้นเชิงนั่นคือความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์หรือความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ดำรงอยู่คู่กับสังคมชลบุรีตลอดมา

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University